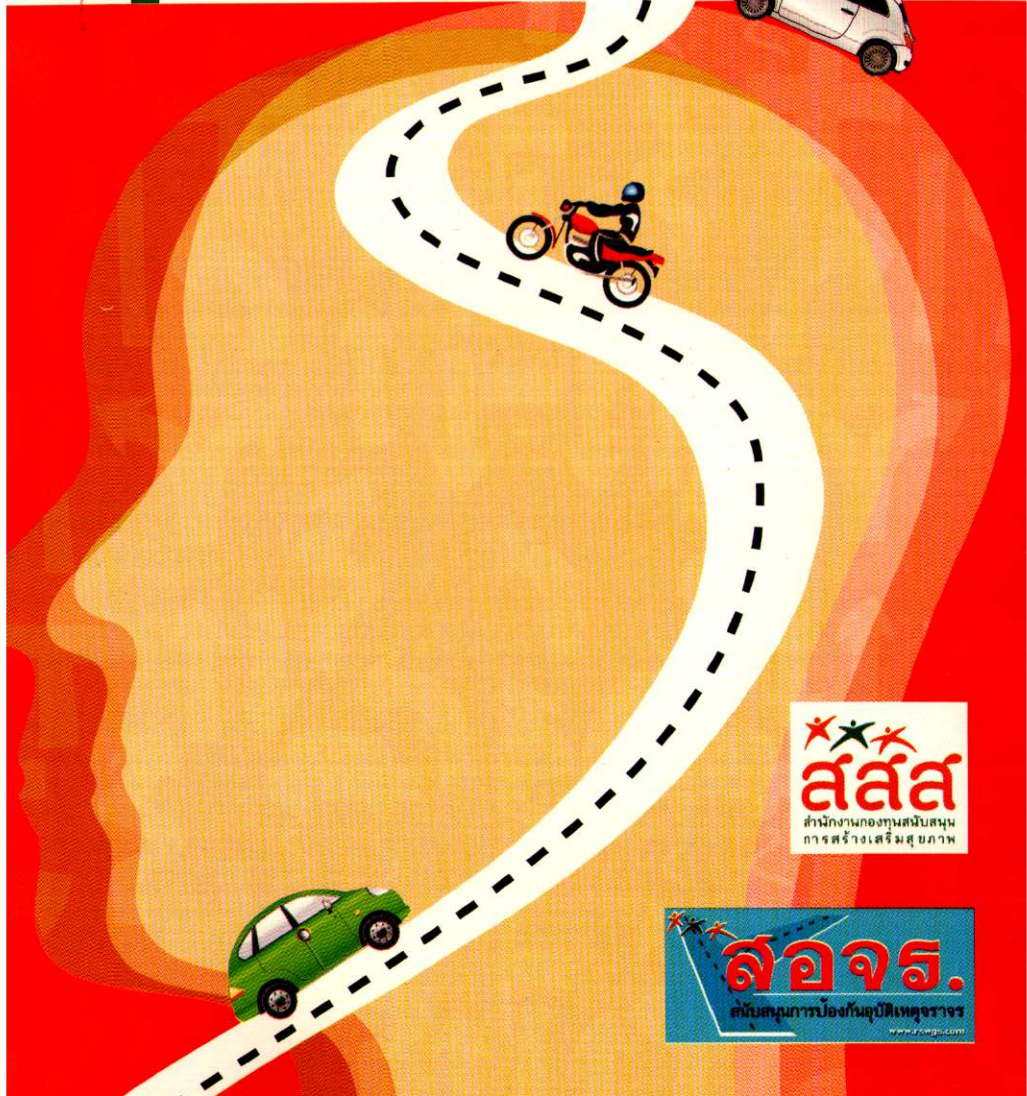

จากเล่น สุ่เรียนรู

ปลูกจิตสำนึก

ความปลอดภัยทางถนน

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

สอจร.
สนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจร
www.somp.com

จากเล่น สูเรียนรู้ปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนน

ISBN 978-616-7790-27-5

ผู้แต่ง ดร.ดนุชดา จามจรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่ปรึกษา นพ.อนุรักษ์ อมรเพชรสถาพร หัวหน้า สอจร. ภาคเหนือ

นพ.สมเกียรติ ลลิตวงศา รองหัวหน้า สอจร. ภาคเหนือ

ทีมถอดบทเรียน

ดร. ดนุชดา จามจรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางพิมพ์จันทร์ โพธิ์สาวัง

พี่เลี้ยงสอจร. ภาคเหนือ

รศ.ดร. นิตย์ ทักษิณม

ผู้ประเมินภายนอก สอจร.

นางสายฝน สระทองพูน

โรงพยาบาลลำปาง

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ดนุชดา จามจรี

จากเล่น สูเรียนรู้ปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนน.— กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2556.

55 หน้า.

1. ความปลอดภัยในท้องถนน. I. ชื่อเรื่อง.

363.125

ISBN 978-616-7790-27-5

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอคอนพริ้นตึง 659 ลาดพร้าว 62 (เพิ่งสุข)

แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

จากเล่น สู่วิธีเรียนรู้ปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนน

**สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)**

คำนำ

ในปี พ.ศ. 2555 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการประเมินและพัฒนากลุ่มโครงการป้องกันอุบัติเหตุระดับจังหวัดของ สอจร.ภาคเหนือ โดยหนึ่งในเป้าหมายของโครงการคือ การได้นวัตกรรมต้นแบบด้านการลดและป้องกันอุบัติเหตุทางถนนของภาคเหนือจำนวน 2 โครงการ หนึ่งในนั้นคือ “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ซึ่งเป็นกิจกรรมภายใต้โครงการนวัตกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรในจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2554 – 2555

เหตุผลสำคัญของการเลือกกิจกรรมนี้ มาจากวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่มุ่งเข้าไปที่การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในรูปแบบของการใช้ความสนุกสนานที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนที่แตกต่างจากการรณรงค์หรือการให้ความรู้แก่เยาวชนโดยทั่วไป ทั้งนี้ ได้ใช้วิธีการถอดบทเรียนเพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่ได้จากการอธิบายเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เกิดขึ้นของผู้มีส่วนร่วมกับกิจกรรม โดยคาดหวังว่าความรู้(บทเรียน) ที่ได้นี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนในเยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้กับบุคคลหรือหน่วยงานที่สนใจต่อไป

จากเล่น สู่เรียนรู้ปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนนเล่มนี้ คงไม่สามารถสำเร็จลงได้ ถ้าปราศจากความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลและทีมถอดบทเรียน รวมถึงการสนับสนุนและให้คำปรึกษาของ นพ.อนรรักษ์ อมรเพชรสถาพร หัวหน้า สอจร. ภาคเหนือ นพ.สมเกียรติ ลลิตวงศา รองหัวหน้า สอจร. ภาคเหนือ และหวังใจเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งในการใช้เป็นแนวทางในการปลูกจิตสำนึกเยาวชนด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนในสังคมไทยต่อไป

ดนุลดา จามจรี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	ความเป็นมา	1
2	แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการถอดบทเรียน	6
3	ดำเนินการถอดบทเรียน	16
4	ผลการถอดบทเรียน และสังเคราะห์องค์ความรู้	22
5	บทสรุปถอดบทเรียน	50
	บรรณานุกรม	54
	ภาคผนวก	56

บทที่ 1

ความเป็นมา

จากเล่น สู่เรียนรู้ปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนน เกิดขึ้นจากการถอดบทเรียนกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมภายใต้โครงการนวัตกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายุบัติเหตุจราจรในจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2554 – 2555 ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปีงบประมาณ 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษาใส่ใจเรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในเยาวชนด้านวินัยจราจรและความปลอดภัยบนท้องถนน ทั้งนี้ กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม 2554 ถึง กุมภาพันธ์ 2555 กลุ่มเป้าหมายเป็นโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาใน 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า

ทั้งนี้ การถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ เป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ร่วมกระบวนการ อันนำมาซึ่งการปรับวิถีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์

และมีคุณภาพยิ่งขึ้น(อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล, 2554) ด้วยเหตุนี้ จึงได้นำกระบวนการถอดบทเรียนมาใช้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการอธิบายเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่เรื่องเล่า แต่ต้องมีคำอธิบายที่มีคุณค่า และสามารถนำไปปฏิบัติต่อได้

วัตถุประสงค์การถอดบทเรียน

1. เพื่อสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมถอดความ มัธยม-อุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขและกระบวนการที่เกิดในกิจกรรมถอดความ มัธยม-อุดมศึกษา

ขอบเขตการถอดบทเรียน

1. การถอดบทเรียนกิจกรรมถอดความ มัธยม-อุดมศึกษา ใช้เทคนิคการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการถอดบทเรียนครั้งนี้ ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมถอดความ มัธยม-อุดมศึกษา
3. การดำเนินการถอดบทเรียนกิจกรรมถอดความ มัธยม-อุดมศึกษา ดำเนินการระหว่างวันที่ 19 – 20 กันยายน 2555 ใน 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นิยามศัพท์

การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการดึงความรู้จากการปฏิบัติการใดๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ด้วยการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางการดำเนินงานที่ดี ในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม

การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) หมายถึง กระบวนการ
ดึงความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมถอดกรรม มัชฌม-อุดมศึกษา ด้วยการให้
ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเล่าความรู้สึกที่ฝังลึกอยู่ในตัวที่เกิดจากการปฏิบัติ
หรือเข้าร่วมกิจกรรมออกมาแลกเปลี่ยนความรู้

กิจกรรมถอดกรรม มัชฌม-อุดมศึกษา หมายถึง กิจกรรมภายใต้
โครงการนวัตกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายุบัติเหตุจราจรใน
จังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2554 – 2555 ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปีงบประมาณ 2555
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษาใส่ใจเรื่องการป้องกันและ
ลดอุบัติเหตุทางถนน อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในเยาวชนด้านวินัย
จราจรและความปลอดภัยบนท้องถนน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้(บทเรียน)ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปลูก
จิตสำนึกความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนในเยาวชน นักเรียน นักศึกษา
2. ได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงาน
กิจกรรมถอดกรรม มัชฌม-อุดมศึกษาครั้งต่อไป

กิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา มีรูปแบบการดำเนินการโดยใช้สื่อบันเทิงถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่พึงประสงค์สู่ประชาชน โดยมีนักเรียน นักศึกษาสร้างรูปแบบการนำเสนอผ่านโจทย์ที่กำหนด นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่พึงประสงค์สู่ประชาชนในรูปแบบความบันเทิงแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นนักเรียน นักศึกษาให้ใส่ใจเรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในเยาวชนด้านวินัยจราจรและความปลอดภัยบนท้องถนนอีกด้วย ซึ่งรูปแบบการดำเนินการดังกล่าวตรงกับแนวคิดการศึกษาเชิงหรรษา (Edutainment)

บทที่ 2

แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการถอดบทเรียน

การดำเนินการถอดบทเรียนกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา ในครั้งนี้ ผู้ดำเนินการถอดบทเรียนได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

แนวคิดของการศึกษาเชิงทรรษา (Edutainment)

กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา มีรูปแบบการดำเนินการโดยใช้สื่อบันเทิงถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ฟังประสงค์สู่ประชาชน โดยมีนักเรียน นักศึกษาสร้างรูปแบบการนำเสนอผ่านโจทย์ที่กำหนด นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ฟังประสงค์สู่ประชาชนในรูปแบบความบันเทิงแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นนักเรียน นักศึกษาให้ใส่ใจเรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในเยาวชนด้านวินัยจราจรและความปลอดภัยบนท้องถนน อีกด้วย ซึ่งรูปแบบการดำเนินการดังกล่าวตรงกับแนวคิดการศึกษาเชิงทรรษา (Edutainment)

ทั้งนี้ การใช้สื่อบันเทิงถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ฟังประสงค์สู่ประชาชนไม่ใช่แนวคิดใหม่ แต่เป็นแนวคิดที่สามารถย้อนหลังไปดูพัฒนาการดังกล่าวได้เป็นพันๆปี โดยแนวคิดดังกล่าว มักปรากฏในรูปแบบของนิทานนิยายปรัมปรา นิทานอีสป เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ ศีลธรรม ประเพณีสู่บุคคลในสังคม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (Rogers & Shefner-Rogers, 1994)

ถึงแม้ว่าแนวคิดพื้นฐานของการศึกษาเชิงธรรมชาติไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่การริเริ่มผสมผสานความรู้กับความบันเทิงผ่านสื่อมวลชนสมัยใหม่เกิดขึ้นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน อาทิ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เข้ามามีบทบาทในสังคม และเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูง สร้างความรู้สึกส่วนตัวให้กับผู้รับชม โดยผู้รับชมมักเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม รู้สึกสนุกสนาน โศกเศร้า ตื่นเต้น ฯลฯ ไปกับตัวละคร นอกจากนี้ สื่อบันเทิงยังเป็นสื่อที่แพร่หลายทั่วไป สามารถโน้มน้าวให้ ผู้รับชมเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมได้ ตลอดจนสามารถทำผลกำไรให้ผู้ผลิตได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้สื่อบันเทิงมีศักยภาพสูงในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาในมุมมองต่างๆ สู่ประชาชน การศึกษาเชิงธรรมชาติจึงเป็นรูปแบบของสื่อแนวใหม่ที่ผสมผสานสาระและความบันเทิงเข้าด้วยกัน โดยใช้ความบันเทิงนำการศึกษาไปสู่เยาวชน ทำให้การศึกษาเป็นเรื่องที่น่าสนใจและไม่น่าเบื่ออีกต่อไป (สุนิสำ สายอุปราษ, 2550)

จุดเด่นของการสร้างสรรค์การศึกษาเชิงธรรมชาติ คือการนำทฤษฎีต่างๆ ของสังคมศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ การนำเสนอเนื้อหาสาระของการศึกษาเชิงธรรมชาติออกสู่สาธารณชน และการกระตุ้นให้ผู้ชมมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม แนวคิดการศึกษาเชิงธรรมชาติกล่าวถึงการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ภายใต้บรรยากาศของความ สุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้เรียนรู้จากภาพ แสง สี เสียง เพลงและคำพูด เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้อย่างแท้จริง คือมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้แก้ปัญหา จึงเกิดแนวคิดที่จะนำความบันเทิงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวม คำว่า Education และ Entertainment เข้าด้วยกันเป็น Edutainment

ซึ่งหมายถึง กลยุทธ์ในการผสมผสานข้อมูลข่าวสาร และความรู้ในด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาเข้ากับความบันเทิง มีเป้าหมายชัดเจน และนำเสนอผ่านสื่อบันเทิง รูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลได้รับความรู้ มีทัศนคติ และพฤติกรรม ไปในทางที่พึงประสงค์ของสังคม ในขณะเดียวกัน ก็ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายกับการบริโภคข่าวสารดังกล่าว (Singhal & Rogers, 2001)

การศึกษาเชิงพรรณนาเกิดจากความน่าเบื่อที่เกิดขึ้นของการเรียนรู้ในห้องเรียน ในตำราเรียน ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่าทำอะไรจริงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นโดยไม่รู้ตัวจากความสนุกสนานเพลิดเพลินซึ่งผสมผสานกันระหว่างความรู้และบันเทิง กลายเป็นความรู้ที่ฝังตรึงแน่นได้ง่ายกว่าการอ่านตำราเรียนหรือการเรียนในห้องเรียนแบบเดิมๆ เป็นกลยุทธ์ในการผสมผสานข้อมูลข่าวสารและความรู้ในด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาเข้ากับความบันเทิงโดยเจตนามีเป้าหมายชัดเจนและนำเสนอผ่านทางสื่อบันเทิงรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลได้รับความรู้ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

การศึกษาเชิงพรรณนากับการสร้างจิตสำนึก

การสร้างจิตสำนึกของคนเราไม่ใช่เรื่องง่าย แต่จะต้องมีการปลูกฝังกันมาตั้งแต่เด็ก เพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้การฝึกหัด การที่จะปลูกฝังให้มีจิตสำนึกได้นั้นจะต้องมีการหัดควบคุมความต้องการให้อยู่ในขอบเขตที่มีความเหมาะสมและมีความพอดี ซึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “จิตสำนึก (Conscious)” ว่าหมายถึง ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ในขณะที่ ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์ (2552) ให้ความหมาย คำว่า “จิตสำนึก (Conscientiousness)” ว่าหมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และตัดสินใจเลือกสนองตอบต่อ

สิ่งนั้นในทางที่ถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมาย กฎของสังคม จารีตประเพณี
ทั้งนี้ จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ จากการศึกษาเข้าไป
อาศัยอยู่ เป็นระบบที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและ
พฤติกรรมของแต่ละบุคคล (ลักขณา วีรธนาภรณ์, 2545) เป็นสภาวะ
จิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่างๆ ซึ่งเกิดจากการ
รับรู้ และมีความหมายถึงการตระหนัก(Awareness) (Kaffka, K, 1976)
ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า จิตสำนึก หมายถึง สิ่งที่เกิดจากประสบการณ์และ
กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ โดย
แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยม และใช้เป็นส่วนประกอบ
ในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้กระบวนการสร้างจิตสำนึกนั้น ประสบ
ความสำเร็จจะต้องประกอบด้วย ประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อการรับรู้
ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม ความใส่ใจและการให้คุณค่า ลักษณะของสิ่งเร้า
รวมถึงจำนวนครั้งหรือความถี่ของการรับรู้ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึก
โดยการใช้การศึกษาเชิงพรรณานั้น ผู้สอนจะต้องมีการคัดเลือกรูปแบบ
และเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
สามารถสะท้อนถึงความต้องการของผู้สอน ผู้เรียน และสะท้อนความ
ต้องการของสังคม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างจิตสำนึก คือ
จะต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ผ่านการนำเสนอทางภาพ เสียง
รวมถึงเทคนิควิธีต่างๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจ และผู้เรียนสามารถเข้าใจ
ได้ง่าย โดยสิ่งที่นำเสนอจะต้องเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนได้เป็น
อย่างดี ฝึกให้ผู้เรียนได้คิด ตระหนัก และประเมินค่าว่าสิ่งไหนดี ไม่ดี
สิ่งไหนควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้การ
สร้างจิตสำนึกประสบความสำเร็จ

การศึกษาเชิงธรรมชาติจะเป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ที่คุ้นเคยกันมา ในกรณีของการเรียนรู้เกี่ยวกับกฎจราจรและความปลอดภัยทางถนน วิธีการเรียนรู้แบบเดิมๆ ที่เรียนในห้องเรียน เป็นเรื่องที่น่าเบื่อสำหรับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการใช้หนังสือและอุปกรณ์ช่วยสอน เช่น เครื่องหมายจราจร หรือการที่เพื่อนๆ ในห้องเรียนผลัดกันออกไปอ่านหนังสือหน้าห้องเรียนให้เพื่อนๆ ฟังก็ตาม เมื่อปรับไปสู่การเรียนการสอนแบบนำเอาสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขและความสนุกสนานในการเรียนมาใช้เป็นเครื่องมือแทน จึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่ผู้บริหารกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษานำมาใช้เพื่อปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนนในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา โดยการดัดแปลงจากเนื้อหาให้อยู่ในรูปแบบของความบันเทิงควบคู่ไปกับการเรียนรู้ร่วมไปด้วย

การถอดบทเรียน (Lesson Learned)

ปัจจุบันมีเครื่องมือหลายประเภทที่ถูกพัฒนาขึ้น และ/หรือประยุกต์มาจากศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เครื่องมือหนึ่งที่กล่าวถึงกันค่อนข้างมากในการพัฒนาสังคมขณะนี้ คือ กระบวนการถอดบทเรียน(Lesson Learned) ซึ่งหมายถึง กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิบัติการใดๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางการดำเนินงานที่ดี จุดแข็งจุดอ่อน อันนำไปสู่การหลีกเลี่ยงความผิดพลาดและการซ้ำรอย(นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ,2549) หรือนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก

กระบวนการทัศน์การถอดบทเรียน ประกอบด้วย กระบวนการทัศน์เชิงปริมาณ (Positivism) และกระบวนการทัศน์เชิงคุณภาพ (Construction / Interpretivism) เป็นสองกระบวนการทัศน์หลักในการแสวงหาความรู้ความจริงในโลกปัจจุบัน Paul Feyerabend นักปรัชญาวิทยาศาสตร์ผู้เขียนหนังสือ “Against

Method” กล่าวว่า “การยึดติดในวิธีวิทยาอย่างใดอย่างหนึ่งจะเป็นตัวขัดขวางความก้าวหน้าในการพัฒนาองค์ความรู้” (จตุพร วิศิษฎ์โชติอังกูร, 2553: น.7) การถอดบทเรียนจึงเป็นการใช้วิธีผสม (Mixed Methodology) ในการเข้าถึงความรู้ ความจริง คือ ทั้งกระบวนการที่เน้นเชิงคุณภาพและกระบวนการที่เน้นปริมาณที่เน้นความเป็นวัตถุวิสัย ตัดขาดจากความเป็นไปของบริบทที่ศึกษา พยายามค้นหาแบบแผนที่เป็นสากล ที่สามารถอธิบายสรรพสิ่งโดยไม่ขึ้นกับเงื่อนไขเวลาและสถานที่ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ใช้เป็นฐานในการถอดบทเรียน การทำความเข้าใจกับหลักคิดของแต่ละกระบวนการ ทำให้ก้าวอย่างของการถอดบทเรียนถูกกำหนดได้อย่างเหมาะสม ทำให้ได้บทเรียนที่มีคุณภาพสูง (Higher Quality Lessons Learned) ไปสู่การเป็นบทเรียนที่ดีที่สุด (Best Practices)

สำหรับแนวทางการถอดบทเรียน มีมากกว่าการตั้งคำถามว่า “ได้บทเรียนอะไรจากการทำงานในปีที่ผ่านมา” โดยพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้ (จตุพร วิศิษฎ์โชติอังกูร, 2553: น.8)

1. การเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น หากไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ควรไปแสวงหาคำตอบว่าได้บทเรียนอะไร
2. หากมีผลสืบเนื่องที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงคล้ายๆกัน ต้องพยายามตอบให้ได้ว่า “อะไรสำคัญที่สุด” และ “ทำไมจึงสำคัญ”
3. บทเรียนไม่ใช่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพราะสิ่งนั้นคือสมมติฐาน แต่หากมีสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังเกิดขึ้น แสดงว่ามีอะไรทำให้เกิดความแตกต่าง และ “อะไร” ที่ทำให้เกิดความแตกต่างนั้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างไร สิ่งนั้นคือบทเรียน

วิธีวิทยาการถอดบทเรียน ประกอบด้วย (ศุภวัธย์ พลายน้อย, 2549; สมพันธ์ เตชะอธิก, 2555)

1. การเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist) เป็นการเรียนรู้ก่อนทำกิจกรรมหรือ Learning Before Doing โดยคำว่า “เพื่อน” ในที่นี้หมายถึง ทีมผู้ช่วยกับทีมปรึกษา *ภายนอก* มาเป็นเพื่อนร่วมอุดมการณ์

2. การเรียนรู้หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ หัวใจของกระบวนการ AAR คือการเปิดใจและความมุ่งมั่นร่วมที่จะเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ เพราะไม่ใช่การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการความสะอาด (Facilitator) ในกระบวนการของ AAR มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้าร่วมมีอิสระในการแสดงความคิด ทุกคนมีสิทธิเสมอกัน ผู้อำนวยการความสะอาดมีหน้าที่ที่จะให้ผู้เข้าร่วม “เรียนรู้จากคำตอบ” มิใช่เพียงทำหน้าที่ “ให้ได้คำตอบ” ทั้งผู้เข้าร่วมเกิดการเรียนรู้ตนเอง และกลุ่มเกิดการเรียนรู้

3. การเรียนรู้หลังการดำเนินงาน (Retrospect) เป็นการถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการเรียนรู้สิ่งที่ผ่านมา สิ่งที่จะทำในอนาคต ทบทวนวัตถุประสงค์และผลงาน แผนงาน กระบวนการ อะไรคือสิ่งที่ทำได้ดี และอะไรที่สามารถทำได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

4. การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นการปลดปล่อยความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ผู้เล่าเรื่องเล่าจากการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขถึงความสำเร็จ บรรยากาศดี เท่าเทียมกัน ผู้ฟังตีความได้โดยอิสระและแลกเปลี่ยนกันได้เป็นชุดความรู้ ผู้อำนวยการความสะอาดซักถามด้วยความชื่นชม มีการสกัดความรู้จากเรื่องที่เล่า ตรวจสอบคุณค่า และสำรวจทางเลือกสู่การปฏิบัติในอนาคตต่อไป

5. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ดีหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Good/Better/Best Practice) แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพของการทำสิ่งที่ถูกต้องและปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอนในการตกลงรายละเอียดการนำเสนอ ผลการดำเนินงาน การสรุปแต่ละกระบวนการที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ นำไปเผยแพร่ การสะท้อนกลับ การตรวจสอบวิธีปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

สำหรับการดำเนินการถอดบทเรียนกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาในครั้งนี้ ใช้เทคนิคการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) อันเป็นการสกัดความรู้จากเรื่องที่เล่าของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา

การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการถอดบทเรียนกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของแต่ละคนว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างจากการดำเนินการกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา ทำไมถึงเกิดผลเช่นนั้น สิ่งที่ดีอันเป็นจุดแข็ง และได้แก้ไขจุดอ่อนอย่างไร ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนได้เรียนรู้และสะท้อนคิดจากกระบวนการถอดบทเรียน

บทที่ 3

ดำเนินการถอดบทเรียน

การดำเนินการถอดบทเรียนกิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา ดำเนินการระหว่างวันที่ 19 – 20 กันยายน 2555 ดำเนินการใน 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการดังนี้

เทคนิคที่ใช้ในการถอดบทเรียน

เทคนิคการถอดบทเรียนกิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา ใช้เทคนิคการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของแต่ละคนว่า เกิดอะไรขึ้นบ้างจากการดำเนินการกิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา ทำไมถึงเกิดผลเช่นนั้น สิ่งที่ดีอันเป็นจุดแข็ง และได้แก้ไขจุดอ่อนอย่างไร ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนได้เรียนรู้และสะท้อนคิดจากกระบวนการถอดบทเรียน

การดำเนินการถอดบทเรียน

ทีมงานถอดบทเรียนประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายที่ถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการศึกษาคครั้งนี้คือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมถอดบทเรียน ประกอบด้วย หัวหน้ากิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษาจากโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา ที่ชนะการประกวดรอบสุดท้ายของกิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา และกรรมการตัดสินการประกวดกิจกรรมถอดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา

จากนั้นมีการแจ้งกำหนดการ ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการถอดบทเรียน ให้กลุ่มเป้าหมายทราบล่วงหน้าเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมความพร้อม และเข้าร่วมการถอดบทเรียนครบทุกคน

การถอดบทเรียนครั้งนี้ มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ประยุกต์จาก ศุภวัณย์ พลายน้อย, 2549)

1. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน
2. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน
3. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง
4. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน
5. การสรุปผลการถอดบทเรียน

โดยมีรายละเอียดขั้นตอนในการถอดบทเรียนดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน ด้วยการแนะนำตัวทีมงานถอดบทเรียน ให้แต่ละคนแนะนำตัวและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองกับผู้ร่วมถอดบทเรียนเพื่อให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย

2. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน โดยมีประเด็นสำคัญในการกำหนดกติกาการถอดบทเรียน ได้แก่

- 2.1 เป้าหมายการถอดบทเรียน เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ในการดึงความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมถอดบทเรียน มัธยม-อุดมศึกษา สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนสำหรับเยาวชน นักเรียน และนักศึกษาในพื้นที่อื่นต่อไป

- 2.2 วิธีการถอดบทเรียน ใช้การระดมความคิดจากการเล่าเรื่องของผู้ร่วมถอดบทเรียน เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่เน้นการโต้เถียง

2.3 หน้าที่ของผู้ร่วมถอดบทเรียน คือ การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากการดำเนินงานของกิจกรรม ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.4 ไม่มีการตำหนิบุคคลใดๆที่เข้าร่วมถอดบทเรียนและไม่มีการประเมินผลงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน แต่มุ่งเน้นการเสริมพลังผู้ร่วมถอดบทเรียน

3. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง โดยผู้อำนวยการกระบวนการชี้แจงให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ทบทวนความทรงจำจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา

4. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน กระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ร่วมถอดบทเรียนตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

4.1 เล่าประสบการณ์อย่างอิสระจากการเข้าร่วมกิจกรรม อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา หากมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา สามารถสอดแทรกประเด็นดังกล่าวได้ในระหว่างการเล่าประสบการณ์

4.2 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกิจกรรม ที่ทำได้เป็นอย่างดี และค้นหาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จ ผู้อำนวยการกระบวนการสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมที่ทำได้ดีและสาเหตุที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ

4.3 ให้ข้อเสนอแนะวิธีการดำเนินกิจกรรมต่อไปให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะหรือข้อสรุปแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

4.4 วิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรม

4.5 ให้ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

4.6 ให้ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติมในการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา

4.7 ประเมินความพึงพอใจผลของกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา

5. การสรุปผลการถอดบทเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียนได้รับทราบ หากมีข้อมูลในขั้นตอนใดที่ไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ร่วมถอดบทเรียนสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์

ผู้ร่วมถอดบทเรียน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการถอดบทเรียนครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 29 คน ประกอบด้วย

1. รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38
2. กรรมการตัดสินการประกวด “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา”
3. อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก
4. นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก
5. อาจารย์จากโรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
6. นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
7. อาจารย์จากโรงเรียนเทศบาลเมืองตาก
8. นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลเมืองตาก
9. อาจารย์จากโรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
10. นักเรียนจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
11. อาจารย์จากโรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

12. นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
13. อาจารย์จากโรงเรียนแม่ระมาดวิทยาควม
14. นักเรียนจากโรงเรียนแม่ระมาดวิทยาควม
15. นางสาวสกว สืบสายเชื้อ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

การวิเคราะห์ผลการถอดบทเรียน

ข้อมูลที่ได้จากผู้ร่วมถอดบทเรียนนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการศึกษาความหมายและความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำมากำหนดประเด็น (Themes) และจัดกลุ่ม (Categories) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในภาพรวม

“...ในฐานะที่เรามีประสบการณ์ด้านสื่อสารมวลชน เป็นเด็ก
กิจกรรมมาตั้งแต่เด็ก...ใช้พื้นฐานในความเป็นเด็กกิจกรรม...
ถ้าอย่างนั้นเราต้องมองว่ากิจกรรมของการลดอุบัติเหตุเนี่ยน่าจะ
ทำอะไร ก็เลยมองว่าการที่เราจะไปลดอุบัติเหตุให้กับผู้ใหญ่
ผู้ใหญ่จะคุยยาก สอนยาก จะใส่อะไรเข้าไปยาก แต่เด็กเหมือนผ้าขาว
ที่คิดว่าเราจะทำอะไรให้เขา จะยอมใส่อะไรก็ได้ใส่ให้ไป ก็เลยมอง
ว่าเป็นกลุ่มเด็กเยาวชน..” ดิเจมดตะนอย หัวหน้าโครงการฯ

“...ผมคิดว่าดีครับ ดีตรงที่ว่ามันมีคำว่าจิตสำนึก จิตสำนึก
ตรงนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมาเป็นเรื่องของกฎจรรยาบรรณอย่างเดียวนะ
ครับ อาจจะเป็นในเรื่องของการมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้
ชีวิตประจำวัน...” นักศึกษาผู้ให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการถอดบทเรียน และสังเคราะห์องค์ความรู้

แนวคิดที่มาของกิจกรรมถอดการมัมธยม-อุดมศึกษา

กิจกรรมถอดการมัมธยม-อุดมศึกษา เกิดจากแนวคิดของคุณสกว สืบสายเชื้อ หรือดีเจมดตะนอย แห่งสถานีวิทยุบุลลอปเอ็ม แม่สอด 98.75 MHz จังหวัดตาก และยังเป็นพี่เลี้ยง สอจร.¹ จังหวัดตากอีกด้วย ดีเจมดตะนอย มองว่าปัจจุบันผู้เสียชีวิตและผู้พิการด้วยอุบัติเหตุบนท้องถนนมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่ของผู้เสียชีวิตเป็นเยาวชนและวัยแรงงาน ดังนั้นหากไม่มีการรณรงค์ในเรื่องนี้ ในอนาคตเราอาจจะมีเยาวชนหรือคนหนุ่มสาววัยแรงงานที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศพิการหรือไม่ก็เสียชีวิต เหลือไว้แต่คนสูงอายุอยู่บ้าน ประเทศชาติก็พัฒนาต่อไปไม่ได้ แล้วสิ่งที่จะช่วยลดภาระให้แก่สังคมก็คือ ต้องให้เยาวชนหรือว่าประชาชนทั่วไปดูแลตัวเองให้รอดพ้นจากอุบัติเหตุ แต่การที่จะรอดพ้นจากอุบัติเหตุได้ต้องใส่ใจจิตสำนึกเข้าไป สำหรับดีเจมดตะนอยอาชีพที่ทำอยู่เป็นนักจัดรายการวิทยุ เป็นนักข่าว เป็นนักสื่อสารมวลชน จึงใช้อาชีพที่ทำอยู่ สร้างกิจกรรมขึ้นมาโดยต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถซึมซับโน้มน้าวจิตใจเยาวชนได้

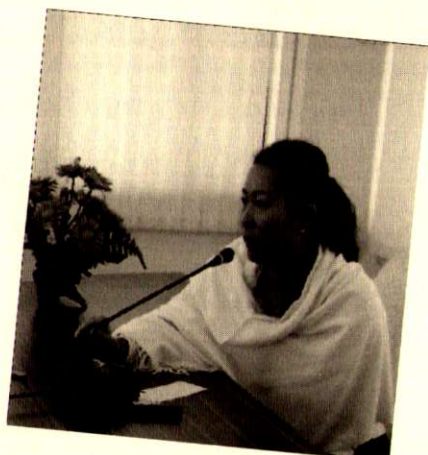
“...ในฐานะที่เรามีประสบการณ์ด้านสื่อสารมวลชน เป็นเด็กกิจกรรมมาตั้งแต่เด็ก...ใช้พื้นฐานในความเป็นเด็กกิจกรรม...ถ้าอย่างนั้นเราต้องมองว่ากิจกรรมของการลดอุบัติเหตุนี้เราจะทำอะไร ก็เลยมองว่าการที่เราจะไปลดอุบัติเหตุให้กับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะคุยยาก สอนยาก จะใส่อะไรเข้าไปยาก แต่เด็กเหมือนผ้าขาวที่คิดว่าเราจะทำอะไรให้เขา จะย้อมสีอะไรก็ได้ใส่ให้ไป ก็เลยมองว่าเป็นกลุ่มเด็กเยาวชน...”

¹ สำนักงานสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจรระดับจังหวัด

ด้วยความต้องการที่จะทำกิจกรรมที่มีประโยชน์กับเยาวชนของจังหวัดตาก ดีเจมดตะนอยได้นำเสนอแนวความคิดนี้โดยมีการประชุมร่วมกับทีมเครือข่ายจิตอาสาพัฒนาชายแดน จังหวัดตาก รวมถึงการปรึกษากิจกรรมการทั้งฝั่งตากและฝั่งแม่สอด จึงได้ข้อสรุปว่าจะทำโครงการนี้ขึ้นมา

ทำไมต้องเป็นกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา

“...ถ้าจะให้เด็กเรียนอย่างเดียวมันเบื่อ...” เป็นเหตุผลหนึ่งที่ดีเจมดตะนอยเกิดความคิดว่าถ้าจะปลูกฝังจิตสำนึกวินัยจราจรแล้วเด็กให้ความสนใจกับอะไร จากนั้นได้นำความคิดนี้ไปปรึกษากับทีมงาน ได้ข้อสรุปว่าเด็กจะสนใจกับการที่ได้แสดงออกและเป็นที่ยอมรับของสังคม

“..พอมองกลุ่มเด็กเยาวชนก็บอกว่า เด็กสมัยนี้ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม...ดังนั้นเราจะใช้ความโดดเด่นของเขา ทำยังไงถึงจะเป็นประโยชน์กับเพื่อน เพราะว่าเด็กเป็นไปในแนวทางที่ดี เด็กก็สามารถจะดึงผู้ใหญ่เข้ามาได้ด้วย...”

การใช้กิจกรรมอวดคารม
เนื่องจากเชื่อว่าจะเป็น
กิจกรรมที่เด็กจะสามารถ
นำเสนอไปสู่สาธารณชน ซึ่ง
ต้องเป็นกิจกรรมที่ใช้เสียง
และสมองในการคิด สำหรับ
กิจกรรมที่พูดออกไป ก็มี
กิจกรรมได้วาที แต่ถ้าจะ
ได้วาทีก็ต้องมี 2 มุม บวกกับลบ

เช่นใส่หมวกนิรภัยดีหรือไม่ใส่ดี ซึ่งถ้าคนพูดไม่ใส่หมวกนิรภัยดีขณะที่อาจจะ
ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่ถ้าเป็นยอวาที ยอวาทีเป็นคำสมัย
โบราณเด็ก อาจจะเข้าใจ ถ้าใช้คำว่าคารมที่แปลว่าคำพูด ก็มีคำว่า
โชว์คารมก็เท่แต่เป็นภาษาอังกฤษ ที่มงานจึงคิดว่าน่าจะเป็น “อวด” คือ
การมีอะไรดี ๆ มาอวด จึงกลายเป็นคำนิยามใหม่ว่า “อวดคารม” แต่การ
อวดคารมนี้นี้เหมือนกับการยอวาทีทรงเครื่อง คือแทนที่จะพูดอย่างเดียวก็
จะมีการแสดงประกอบด้วย

*“..ทำไมต้องใช้การแสดงประกอบ เป็นเพราะว่าการที่น้องๆ พูดออกมาเยอะๆ
ถ้าไม่มีการแสดง คนดูจะเบื่อ จะต้องผนวกตรงนี้ให้ได้สมบูรณ์แบบครบเครื่อง..”*

นอกจากนั้น กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นำเสนอมุมมองในแง่บวกที่
ให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน เป็น
กิจกรรมที่สามารถพูดต่อเนื่องได้ และน่าจะเป็นประโยชน์กับสังคมและ
สถาบันการศึกษา

การรณรงค์สวมหมวกนิรภัยและวินัยจราจรของสถาบันการศึกษา

ก่อนที่จะมีกิจกรรมลดอุบัติเหตุ มัชฌิม-อุดมศึกษา โรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์สวมหมวกนิรภัยและวินัยจราจรอยู่แล้ว ข้อมูลจากอาจารย์โรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูลพบว่า กิจกรรมของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ได้แก่

1. การให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์สวมหมวกนิรภัย มีการให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องระเบียบวินัยจราจรทั้งที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาการเรียน และเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เกี่ยวกับการลดอุบัติเหตุบนถนน

“...โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมนี้อยู่แล้วเป็นโครงการที่รณรงค์ให้กับเด็กสวมหมวกกันน็อคค่ะ...”

“...ในส่วนโรงเรียนของเรา จะมีในช่วงคาบจริยธรรม สัปดาห์เว้นสัปดาห์ จะมีทางตำรวจของจังหวัดตาก มาให้ความรู้เกี่ยวกับการลดอุบัติเหตุบนท้องถนน ในคาบเรียนก็จะมีในส่วนของวิชาสุขศึกษา...”

2. การให้ข้อมูลกับผู้ปกครอง ในเรื่องวินัยจราจร ความปลอดภัยของนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับวินัยจราจรในการประชุมผู้ปกครอง รวมถึงการขอความร่วมมือจากตำรวจ ชมรมผู้ปกครองดูแลกวดขันการสวมหมวกนิรภัยถ้าขับซิ่งรถจักรยานยนต์มาโรงเรียน

“...ช่วงที่มีการประชุมผู้ปกครอง ทางโรงเรียนก็จะคุยกับผู้ปกครองในเรื่องของการจราจร วินัยจราจรว่าต้องทำยังไง ทำอย่างไรถึงจะปลอดภัยกับตัวนักเรียน แล้วก็ไม่ได้มีกฎระเบียบของโรงเรียน...”

“...ขอความร่วมมือจากทางตำรวจหรือทางชมรมผู้ปกครอง ช่วยสอดส่องดูแล ก็อาจจะมีบ้างที่ไม่สวม มาสวมที่หน้าโรงเรียน เครือข่ายชมรมผู้ปกครองโทรมาแจ้งหรือทางตำรวจแจ้งมา เราก็มีบทลงโทษ หลังจากนั้นก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้น...”

3. การใช้มาตรการลงโทษ กรณีไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
ข้อบังคับที่ทางสถาบันกำหนดขึ้น เป็นการนำมาตรการลงโทษมาใช้เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

“...โรงเรียนจะมีการรณรงค์สวมหมวกกันน็อค
อยู่แล้ว ทางสถานีตำรวจอำเภอแม่ระมาดให้
ความรู้กับนักเรียนในเรื่องของระเบียบวินัย
จราจร ทางโรงเรียนมีกฎระเบียบของโรงเรียน
ที่นักเรียนทุกคนถ้าขับขี่รถจักรยานยนต์
จะต้องสวมหมวกกันน็อค และก่อนที่จะ
มาถึงโรงเรียน จะมีตำรวจจราจรอยู่หน้า
โรงเรียน ตรวจสอบว่านักเรียนสวมไหมหรือว่าไม่สวม
ที่โรงเรียนก็มีครูเวรประจำวันรออยู่หน้าประตู
โรงเรียนทั้ง 2 ด้าน นักเรียนคนไหนไม่สวมก็
จะถูกปรับคนละ 20 บาท...”

“...ชี้ให้เห็นถึงโทษของการไม่สวมหมวกกันน็อคก่อน หลังจากนั้นก็มี
กฎระเบียบข้อบังคับ ซึ่งต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะเป็นความผิดอย่าง
หนึ่งค่ะ...”

“...เรากำหนดมาตรการว่า ถ้าคนซ้อนหรือคนขี่ไม่สวมหมวกนิรภัยเราจะ
ตัดคะแนนครับ เราจะตัดคะแนนคนละ 2 คะแนน เริ่มแรกจะตัดเดือนก่อน
ตัดเดือน 3 ครั้ง ถ้าครั้งที่ 4 ไม่ใส่ เราตัดคะแนนพร้อมกับปล่อยลมยาง
รถจักรยานยนต์ ตกเย็นมาเขาก็จะเข็นไปเติมเอง หลังจากนั้นมาเขาก็ได้รับการ
เรียนรู้อย่างน้อย ถ้าชี้แจงเข็นรถจักรยานยนต์ต้องใส่มานะครับ ก็จะเป็นการ
ปลูกฝังโดยทางอ้อมครับ...”

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการรณรงค์สวมหมวกนิรภัย และกำหนด
กฎระเบียบและข้อบังคับในการสวมหมวกนิรภัยของนักเรียน นักศึกษา
แต่ในความคิดเห็นของอาจารย์ที่ให้ข้อมูลมองว่าไม่ได้ปลูกจิตสำนึก
เท่าไรนัก เพราะเป็นการถูกบังคับมากกว่าที่จะตระหนักถึงความปลอดภัย

การอบรมเกี่ยวกับวินัยจราจรจะอบรมได้เฉพาะเด็กนักเรียนบางชั้นเท่านั้น และเด็กไม่ค่อยสนใจเท่าไร นอกจากนั้น ธรรมชาติของเด็ก เรื่องการสวมหมวกนิรภัยอาจจะไม่ค่อยชอบ บางทีแก้ตัวไปว่าสกปรกบ้าง ทรงผมจะเสีย อี้อัดก็เลยไม่สวม

“...ในภาวะของเด็กกลุ่มหนึ่ง เมื่อเค้าถูกบังคับการปฏิบัติก็จะเป็นอีกแบบหนึ่ง อาจจะไม่ได้ยินดีหรือพอใจที่จะปฏิบัติ...”

กิจกรรมवादคารม มัธยม-อุดมศึกษา

กิจกรรมवादคารม มัธยม-อุดมศึกษามีรูปแบบการดำเนินการโดยใช้สื่อบันเทิงถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่พึงประสงค์สู่ประชาชน โดยมีนักเรียน นักศึกษาสร้างรูปแบบการนำเสนอผ่านโจทย์ที่กำหนด ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่พึงประสงค์สู่ประชาชนในรูปแบบความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นนักเรียน นักศึกษาให้ใส่ใจเรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในเยาวชนด้านวินัยจราจรและความปลอดภัยบนท้องถนนอีกด้วย ซึ่งรูปแบบการดำเนินการดังกล่าวตรงกับแนวคิดการศึกษาเชิงหรรษา (Edutainment)

“อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมรณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุรูปแบบใหม่ที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในจังหวัดตาก โดยกระบวนการดำเนินการของ “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ใช้รูปแบบการดำเนินการคล้ายกับการประกวดแข่งขันที่ให้ผู้เข้าประกวดแสดงออกเพื่อคัดผู้ที่เหมาะสม เช่นเดียวกับการประกวดเดอะสตาร์ การประกวดนักล่าฝัน อคาเดมี แฟนเทเชีย ผสมผสานการยอวาทีที่ใช้เสียงและการแสดงออกประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อตอบโจทย์ที่ทีมผู้จัดกำหนดขึ้นในแต่ละครั้งดังนี้

โจทย์รอบแรก เป็นเรื่องของการลดอุบัติเหตุบนท้องถนน แต่ให้มีวัฒนธรรมไทยแทรก

โจทย์รอบที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรณรงค์ใส่หมวกนิรภัย

โจทย์รอบที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การคุยโทรศัพท์ขณะขับรถ

โจทย์รอบสุดท้าย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎจราจรที่นำเสนอเกี่ยวโยงเนื้อหาในรอบที่หนึ่งถึงรอบที่สาม

โจทย์ที่กำหนดขึ้นได้เชิญอาจารย์ภาษาไทยในจังหวัดตากที่เกษียณอายุราชการแล้ว มาช่วยคิดหัวข้อสำหรับการแข่งแต่ละรอบ รวมถึงคิดเกณฑ์การประกวด กรรมการตัดสินแต่งตั้งจากอาจารย์สอนภาษาไทยที่เกษียณอายุราชการ และอาจารย์จากสถาบันดนตรีและการแสดง โดยไม่เอาอาจารย์ที่อยู่โรงเรียนมาเป็นกรรมการ เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงในการตัดสิน

การดำเนินการจัดขึ้นในสถานที่ 2 แห่งของจังหวัดตาก ได้แก่ เวทีที่อำเภอเมืองตาก และที่อำเภอแม่สอด ครอบคลุมโรงเรียนใน 9 อำเภอของจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอน้ำหลวง อำเภอน้ำหนาว อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า ซึ่งการจัดประกวดจะใช้โจทย์เดียวกันทั้ง 2 สถานที่ที่จัดการประกวด ดำเนินการระหว่างวันที่ 3 ธันวาคม 2554 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555 ซึ่งเป็นรอบตัดสิน

การจัดการประกวดในแต่ละครั้ง จะจัดขึ้นในตอนเย็น มีรถประชาสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้ประชาชนมาชมการประกวดจัดที่เวทีสาธารณะโดยมีทหารมาช่วยทำเวทีให้

นอกจากประกวดวาดกรรมแล้ว ยังจัดให้มีหน่วยงานมาบรรยายให้ความรู้กับเด็กก่อนที่เด็กจะแสดง ช่วงระหว่างรอหรือช่วงเตรียมตัวที่ม่อื่นก็จะมีการให้ความรู้ ทายปัญหาตอบได้ให้รางวัลเป็นพวงกุญแจเป็นหมวกนิรภัย อาจกล่าวได้ว่ามีกิจกรรมส่งเสริมสอดแทรกเข้าไปไม่ใช่แต่เพียงแข่งขันอย่างเดียว

“...ก่อนที่เด็กจะแสดง ช่วงรอเด็กหรือช่วงรวมอะไรอย่างนี้ ก็จะมีการให้ความรู้ชั้นกลาง...ไม่ใช่แข่งๆ กันไปเลยคะ พอเบรกแข่งช่วงจะเตรียมตัวที่ม่อื่นเราก้จะหาเวลาว่าเออ สัปดาห์นี้ ปก.มาให้ความรู้ คุณชนาก็มาให้ความรู้ พอสัปดาห์หน้าก็ขอเป็นตำรวจมาให้ความรู้...”

“...ยังให้รองผู้ว่ามวงคลไปร้องเพลง ร้องเพลงฉ่อยเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนน ท่านก็ร้อง...”

การโหวตผ่านโทรศัพท์เป็นอีกกิจกรรมในการประกวดวาดกรรมมัธยม-อุดมศึกษา เป็นครั้งแรกที่จังหวัดตากมีการโหวตขึ้นจอโปรเจกเตอร์ระหว่างการประกวด เพิ่มความสนใจให้กับเด็กมากขึ้น โทรศัพท์และการโหวตจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เพิ่มเข้ามา ทั้งนี้ การประกวดแต่ละครั้งมีการบันทึกเทป และถ่ายทอดผ่านทางเคเบิลทีวีย้อนหลัง สร้างความสนใจให้กับเด็กๆ เพราะอยากดูเพื่อนๆออกทีวี มีการสัมภาษณ์ทีมผู้เข้าแข่งขัน ออกรายการวิทยุ สิ่งนี้เป็นแรงขับที่ทำให้พวกเขาตื่นเต้น และใส่ใจกับการประกวดวาดกรรมมัธยม-อุดมศึกษา และการลดอุบัติเหตุบนท้องถนนมากขึ้น

“...อีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เด็กโรงเรียนเราเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้นคือ เขาได้ยินเสียงตัวเองทางรายการวิทยุค่ะ...มีการดูเคเบิลย้อนหลังค่ะ เพราะว่าอยากดูเพื่อนๆออกทีวี อันนี้เป็นแรงขับที่ทำให้เขาตื่นตื่น และใส่ใจกับการเอาตัวรอดกับการลดอุบัติเหตุบนท้องถนนมากขึ้น...”

แม้เมื่อการประกวดเอาตัวรอด มัธยม-อุดมศึกษาสิ้นสุดลงไปแล้ว ดีเจมตตะนอยได้พยายามสร้างกิจกรรมกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ ในช่วงวันสงกรานต์ มีกิจกรรมรณรงค์ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนในสถาบันการศึกษา โดยสถาบันการศึกษาที่ไม่เกิดอุบัติเหตุเลยจะได้รับโล่จากผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ทำให้สถาบันการศึกษามีการตกแต่ง และนำทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียน ถ้าสถาบันการศึกษาใดมีคนประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนจะไม่ได้รับโล่ ทำให้ทุกคนจะขับรถอย่างระมัดระวัง นักเรียนวัยรุ่นที่ส่วนใหญ่จะมีดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ้าง ช่วงนั้นลดหมด สวมหมวกนิรภัย โทรศัพท์งดใช้เพื่ออยากรับโล่ สถาบันการศึกษาที่ไม่มีอุบัติเหตุเลย ก็ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจ ถือเป็น การกระตุ้นต่อเนื่องที่ดี

การดำเนินการของ “เอาตัวรอด มัธยม-อุดมศึกษา” ได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เฉพาะที่ใช้ในโครงการนี้ประมาณ 176,800 บาท แต่ความเป็นจริงในการจัดการประกวดแต่ละครั้ง รวมกันแล้วใช้งบประมาณมากกว่าที่ได้รับการสนับสนุนหลายเท่า (รวมทั้งโครงการเป็นเงิน 536,300 บาท) ทั้งนี้ ยังไม่รวมถึงเงินที่ลงทุนเพื่อการเตรียมการประกวดของแต่ละสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

มุมมองที่มีต่อกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมรณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุรูปแบบใหม่ที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในจังหวัดตาก โดยมุ่งหวังที่จะให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน อย่างไรก็ตามกิจกรรมนี้จะไม่ประสบความสำเร็จถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา และจากนักเรียน นักศึกษาต่อไปนี่คือมุมมองของอาจารย์สถาบันการศึกษา และนักเรียน นักศึกษาที่มีต่อกิจกรรม “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา”

มุมมองของอาจารย์สถาบันการศึกษา

1. ความน่าสนใจในกิจกรรม อาจารย์ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านให้ข้อมูลว่าเมื่อแรกได้รับหนังสือเชิญก็สงสัยว่าอวดคารมเป็นอย่างไร เพิ่งเคยได้ยิน แม้แต่นักเรียนก็สงสัย

“...ดีใจนะครับที่ได้มีกิจกรรมอวดคารมขึ้นครับ เพราะว่าไม่เคยเห็นมาก่อน เพราะตั้งแต่ตอนมายังไม่เคยเห็นกิจกรรมนี้ เพิ่งเคยเห็นเป็นครั้งแรก...”

“...ครั้งแรกที่ได้รับหนังสือเชิญก็สงสัยว่า าวตการณ์เป็นยังไง เพราะเพิ่งเคยได้ยินเหมือนกัน นักเรียนก็ถามเหมือนกันว่าครูครับ ครูชาวตการณ์มันเป็นอย่างไง...”

“...ในฐานะที่เป็นครู ในการที่จะสอนเด็กแล้วถึงความสนใจของเด็กก็ต้องมีกิจกรรมที่น่าสนใจ...”

2. ความน่าสนใจในรายละเอียดของโครงการ ด้วยเป้าหมายในการปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนในเรื่องวินัยจราจร ผู้บริหารให้การสนับสนุน

“...ที่เราดูเรื่องแรกดูตัวโครงการค่ะ ต้องขอออกตัวก่อนค่ะว่าอย่างโรงเรียนเราส่วนใหญ่แล้ว ผู้อำนวยการจะให้ไปแข่งเฉพาะกิจกรรมวิชาการ... ถ้าไม่ใช่กิจกรรมวิชาการแล้วก็ค่อนข้างจะโดนแบนตลอด คือจะไม่ให้เข้าร่วมแต่ตรงนี้ได้ได้รับความสนับสนุนจากผู้อำนวยการด้วย อันนี้คือตัวเริ่มต้นของเราเลยค่ะ...”

“...ดูหลักการรายละเอียดแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนในเรื่องของวินัยจราจร ก็เลยเข้าร่วมโครงการนี้...”

“...ตอนแรกติดต่อเข้ามาเนี่ย เราเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีครับ และมันก็เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนของเรา คือจะรณรงค์ให้เยาวชนรู้จักป้องกันตัวเองในเรื่องของการขับขี่ปลอดภัย เราก็ตอบตกลงทันทีเพราะว่าเรามองไปที่ตัวเด็ก และก็มองไปว่าเรื่องนี้เป็นประโยชน์ และจะได้ประโยชน์หลายฝ่าย ทั้งผู้ปกครอง เด็กทั้งประชาชนทั่วไป ก็เลยรับให้ความร่วมมือทันทีครับ...”

3. ช่วยให้เด็กตื่นตัว มีแรงกระตุ้น มีความกระตือรือร้นมากขึ้น จากการศึกษาที่เด็กชอบการแข่งขัน มีการกระตุ้นเด็กอยู่ตลอดเวลาโดยมีโจทย์ที่หลากหลาย เด็กๆ มีความสุขที่ได้คิดโจทย์ ตีโจทย์ให้แตก เสมือนกับเอาการแข่งขันมาตั้งเอาศักยภาพของเด็กออกมา

“...กิจกรรมนี้เหมือนกับเป็นการสร้างให้นักเรียนตื่นตัวมีแรงกระตุ้น เป็นแรงบันดาลใจว่าโรงเรียนเราส่งเข้าประกวด ทำให้นักเรียนตื่นตัวมากขึ้น...”

“...พอได้เข้ารอบเหมือนกับว่ามันเป็นการรณรงค์ พุดประชาสัมพันธ์ไป อีกรูปแบบหนึ่ง จนเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นคนก็เริ่มตื่นตัว ก็เริ่มติดตามแล้วว่ารอบต่อไปเราจะเข้ารอบใหม่ รอบต่อไปเราจะเป็นรูปแบบไหน...”

4. เป็นกิจกรรมที่ทำหาย จะให้เด็กพูดได้อย่างไร นำเสนออย่างไร ไม่ให้เป็นเรื่องน่าเบื่อ นอกจากนั้น ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ และต่อยอดความรู้ โดยอาจารย์ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการนำความรู้ที่ได้รับทั้งจากบนเวทีหรือในห้องประชุม แล้วตั้งโจทย์ให้เด็กไปช่วยให้เด็กเกิดความคิดที่สามารถต่อยอดได้มากกว่าการสอนในห้องเรียน ถือได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ทำให้เด็กประสบความสำเร็จในการดูแลตนเองและช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

“...กิจกรรมอันนี้เป็นกิจกรรมที่ดี เพราะว่าถ้าเกิดจะมาให้พูดนี้พูดอย่างเดียวเป็นเนื้อหาสาระเด็กก็จะไม่ฟัง ถ้าเกิดออกมาเป็นในรูปแบบของการแสดง การวาดการมอย่างนี้ก็น่าสนใจค่ะ...”

“...ตั้งโจทย์ให้เค้าไปดี เค้าเกิดความคิดที่สามารถต่อยอดได้มากกว่ามากกว่าการสอนในห้องเรียน ถือได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ทำให้เด็กประสบความสำเร็จและทำให้ลดอุบัติเหตุบนท้องถนน...”

5. เริ่มต้นจากเด็กแล้วถ่ายทอดสู่ผู้ใหญ่ อาจารย์ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นว่า แม้ “वादคารม มัธยม-อุดมศึกษา” จะเป็นกิจกรรมที่มุ่งหวังปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนให้กับเด็ก แต่ก็เชื่อว่าความคิดนี้จะถ่ายทอดไปสู่ผู้ใหญ่ได้ โดยเฉพาะกับผู้ปกครอง

“...จับตัวนี้ก่อนที่เป็นประเด็นก่อน ปลูกเด็กของเราก่อนแล้วให้ไปกระจายกับผู้ปกครอง เพราะว่าอย่างน้อย ถ้าเขารู้แล้วว่าไม่ใส่หมวกกันน็อคมีผลเสียอย่างนี้เขาก็ต้องบอกผู้ปกครองเขาแน่นอน เพราะสิ่งที่มันมากกว่าที่เราจะไม่ใส่กับตรงนี้ ก็เลยต้องเริ่มต้นที่ตรงนี้ก่อน...”

มุมมองของนักเรียน นักศึกษา

1. เข้าร่วมกิจกรรมเพราะครูชวน โดยคัดเลือกคนที่มีความสามารถในการพูด และการแสดง

“...คุณครูคะเป็นผู้ชักชวนหนูเข้ามาเอง ครูคงจะมองหนูว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพูด ครูก็เลยชักชวนมาตรงนี้มาแสดงออก แสดงศักยภาพ แล้วก็แสดงความเป็นผู้นำในด้านวินัยจราจร...”

2. ต้องการเรียนรู้เพราะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของตนเอง

“...เอามันก่อน อันนั้นเป็นส่วนหนึ่งค่ะ ถ้าสมมุติว่ามีหัวข้ออื่นแบบการแสดงละครให้เด็กให้หน่อยๆ อย่างนี้ไม่เท่าไร เพราะว่ามันไม่สำคัญไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวเรา แต่ถ้าเกี่ยวกับอุบัติเหตุจราจร แพนอนมันเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เราอยากจะทำ เราอยากจะทำปฏิบัติ เราอยากจะทำ เราอยากจะทำ...”

3. เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้หันมาสนใจระเบียบวินัยจราจร โดยใช้การแข่งขัน

“...ในแนววัยรุ่นค่อนข้างจะสนใจเรื่องนี้ เรามาเอาความตรงนี้ถือว่าเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้เขาหันมาสนใจตรงนี้มากขึ้นไหม แต่ถ้าเราไม่มีโครงการหรือไม่มีกิจกรรมอะไรเลย คือนิสัยแบบทั่วไปจะไม่สนใจ จะไม่ค่อยเข้าร่วม จะไม่ค่อยทำตามกฎระเบียบ ถ้าเรามีการณรงค์หรือว่ามีมีการแข่งขัน โรงเรียนเรา ร่วมกันแข่งขันตรงนี้รับรางวัลตรงนี้ แพนอนคะก็จะต้องมีการปฏิบัติตามขึ้นมาด้วยค่ะ...”

“...ผมคิดว่ามันเป็นโครงการที่ดีครับ ทำให้นักศึกษาที่เป็นแกนนำของมหาวิทยาลัยได้ออกมาทำอะไรให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนนครับ...”

4. เป็นกิจกรรมน่าสนใจที่ปลูกจิตสำนึก เป็นรากฐานที่จะนำไปใช้ในการปรับการดำเนินชีวิตอย่างอื่นด้วย

“...ผมคิดว่าดีครับ ดีตรงที่ว่ามันมีคำว่าจิตสำนึก จิตสำนึกตรงนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมาเป็นเรื่องของกฎจรรยาอย่างเดียวนะครับ อาจจะเป็นในเรื่องของการมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้ชีวิตประจำวัน...”

“...ผมคิดว่ามาถูกทางแล้วครับที่ว่า จะปลูกไว้ตั้งแต่เด็กเลย หมายถึงตั้งแต่อนุบาล ตั้งแต่การศึกษาระดับประถม จนมาถึงมัธยมต้นและมัธยมปลายครับ แต่ใจผมนะครับผมคิดว่าผู้ใหญ่ก็มีส่วนที่สำคัญเช่นกัน ถามว่าถ้าผู้ใหญ่ไม่เอาแล้ว ลูกเรานั้นจะรู้ไหมว่าเราจะต้องสวมหมวกกันน็อคนะ ตรงนี้มันก็เป็นส่วนหนึ่งครับที่ทำให้เราไม่สามารถที่จะก้าวไปได้โดยที่ไม่มีตัวอย่างที่ถูกต้อง โดยเฉพาะครอบครัวของเราครับ...”

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากกิจกรรมอวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา

กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา แม้จะดำเนินการในช่วงระยะเวลาสั้นๆ กล่าวคือประมาณ 3 เดือน แต่สามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมุมมองของอาจารย์สถาบันการศึกษา และนักเรียน นักศึกษามีดังนี้

มุมมองของอาจารย์สถาบันการศึกษา

1. สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษาได้มาก
ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก

1.1 กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา ช่วยให้เด็กซึมซับ
ในเรื่องวินัยจรรยา จากการศึกษาที่ต้องฝึกซ้อมอย่างหนักเพื่อการประกวด

“...โจทย์นี้ถูกดีโดยเขาวชน เมื่อโจทย์ถูกดีทุกๆวัน มันก็ซึมเข้าไปครับ..”

1.2 การที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ทำให้ต้องปฏิบัติตาม
การเป็นรุ่นพี่ที่ต้องปฏิบัติให้รุ่นน้องเห็น การเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้รุ่นน้อง
ปฏิบัติตาม

*“...ถามความเปลี่ยนแปลงเยอะไหม ก่อนข้างที่จะเยอะ เพราะอย่างตัว
เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเขาเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ ดังนั้นตัวเขาเองต้อง
ปฏิบัติตามด้วย ยิ่งเป็นรุ่นพี่แล้วรุ่นน้องเห็น การเป็นแบบอย่างที่ดีก็ทำให้รุ่นน้อง
ปฏิบัติตามด้วย...”*

1.3 เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมาขยายผลให้กับเพื่อนในโรงเรียน

“...พี่หัสแกเป็นคนเล่น เขาก็ชวนน้องมานั่งดู...เป็นกิจกรรมที่เราไม่ได้บังคับให้เด็กมานั่งดู แต่ส่วนใหญ่จะมาแสดงในช่วงเวลาพักเที่ยง เด็กก็มาดูกัน แต่ละคนเขาจะมีที่ที่เป็นไอคอลลของเขา การแสดงของรุ่นพี่ส่งผลต่อจิตใจของน้องและความเชื่อของน้องๆด้วย...”

“...ช่วงซ่อมของเขากลายเป็นว่ามีเด็กที่ไม่ได้ประกวดมานั่งดู เกิดลูกซึ่งว่าแสดงยี่สิบ แต่มาดูเป็นร้อย...”

1.4 กิจกรรมนี้ทำให้เด็กเห็นความเป็นรูปธรรมของความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน แตกต่างจากการสอนหรือประชาสัมพันธ์โดยทั่วไป กิจกรรมนี้ช่วยให้เห็นว่าโทษคืออะไร เห็นถึงผลกระทบของการไม่สวมหมวกนิรภัยว่าเป็นอย่างไร รวมถึงสร้างความสนใจได้มากกว่า

“...การประชาสัมพันธ์ธรรมดาเหมือนมันเรื่อยๆ เกินไป มันไม่ได้เป็นรูปธรรมแต่พอมาเข้าโครงการ ทำให้นักเรียนเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น เห็นว่าโทษคืออะไร เห็นถึงผลกระทบของการไม่สวมหมวกกันน็อคเป็นยังไง...”

“...ทุกอย่างก็จะแปลงให้เข้ากับการลดอุบัติเหตุทางถนนหมด ดูความแตกต่างแล้วระหว่างที่เราทำการสอนกันเองกับวิทยากรมาให้ความรู้ในโรงเรียนได้รับความสนใจค่อนข้างน้อยกว่าการจัดกิจกรรมแบบนี้อีก...”

นอกจากนี้ ครูยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก แต่ครูที่สอนเด็กก็ยิ่งเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย

“...ใส่เลยครับ ไม่ใส่ไม่ได้ แบบว่าเหมือนครูก็เรียนไปกับนักเรียนด้วยครับ จริงๆ แล้วมันเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เห็นทุกวัน และบางทีก็เห็นต่อหน้าก็มี พอมันเริ่มลึกๆ เข้าไปมันเริ่มรู้แล้วว่าจริงๆ แล้วมันสำคัญมาก...”

2. เป็นกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกได้ มีโจทย์ให้เด็กต้องคิดและหาข้อมูล รวมทั้งมีกิจกรรมย่อยที่กระตุ้นเด็กให้เกิดความตระหนักได้

“...คุณมดตะนอยเค้าจะคอยกระตุ้นโดยใช้กิจกรรมวาดการ์ตูน แต่จะมีกิจกรรมย่อยอีกเยอะมากที่จะคอยกระตุ้นเด็ก ให้เด็กเกิดความตระหนักตรงนี้ค่ะ ถือว่าปลูกจิตสำนึกที่ปลูกได้ยาก แต่ปลูกได้ดีมากเลยคะ...”

“...ปลูกยังไงกับจิตสำนึก มันมีโจทย์ใจครับ โจทย์นี้ก็ถูกการตีโดยเยาวชน เมื่อโจทย์ถูกตีทุกวัน มันก็ซึมเข้าไป ถ้าเกิดเค้าจะทำ เค้าต้องทำด้วยตัวของเค้าเอง เห็นความสำคัญเองครับ มันก็ซึมเข้าไป ซึมเข้าไป...”

3. ส่งเสริมการแสดงออกและทักษะการทำงานร่วมกัน ของนักเรียน นักศึกษา และครู อาจารย์ได้เรียนรู้ไปกับลูกศิษย์

“...เมื่อมีโจทย์ขึ้นมามันก็ตื่นคะ เพราะว่าเราจะเน้นในเรื่องของความสามัคคี ให้เด็กด้วย เด็กได้เข้ามารวมมารวมกลุ่มกัน แล้วก็คิดในเรื่องของโจทย์ตรงนี้ ทุกคนมีแนวความคิดเป็นของตัวเอง แต่ละคนไม่เหมือนกัน เราก็เอาจุดเด่นของแต่ละคนเข้ามา แล้วก็มาช่วยกัน และเวลาที่ทำกิจกรรมอยากจะทำอะไรก็ออกไปตอนนั้นเป็นกิจกรรมรวมกันทั้งหมด 20 กว่าชีวิต รวมกันช่วยกันทำทั้งหมด...”

“...เด็กสอนเราด้วย แล้วเราก็สอนเด็กด้วย ทีนี้รอบสอง เด็กสอนเราสิครับ เราเรียนกับเขาทั้งหมดสองเดือนเกือบสามเดือน...”

มุมมองของนักเรียน นักศึกษา

1. สะท้อนคิดเรื่องความปลอดภัย ซึมซับจากการที่ต้องคิดค้นหาข้อมูลเพื่อออกแบบการแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องค้นหาประสบการณ์จริงจากผู้ประสบอุบัติเหตุอามาเป็นอุทาหรณ์ในการแสดง ทำให้เกิดความคิดว่าอุบัติเหตุมันเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ แม้การประกวด หรือเงินรางวัลจะเป็นแรงกระตุ้น แต่ผลลัพธ์ที่จะอยู่กับเยาวชนคือการปลูกจิตสำนึกให้ป้องกันหรือลดอุบัติเหตุเพื่อจะให้อยู่ในสังคมได้ต่อไปโดยไม่เกิดอุบัติเหตุหรือไม่ทำให้ตนเองเจ็บตัว

“...ตอนแรกก็ไม่ได้ซีမ်ซັบเลยคะ นี่คือความรู้สึกจริงๆ ...ต่อมาเมื่อเราค้นหาข้อมูลหรือว่าค้นหาประสบการณ์จริงๆ จากผู้ที่ประสบอุบัติเหตุเอามาเป็นอุทาหรณ์ เราจึงซีမ်ซັบได้ว่าอุบัติเหตุมันเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ... หนูเชื่อหลายๆ คนในแม่ระมาดจะไม่ค่อยมีใครสวมหมวกกันน็อคเท่าไร เพราะคิดว่าไปไกลแค่นี้ แต่อุบัติเหตุมันเกิดขึ้นคะ มันจะมีชอยเยอะคนเดินทางก็เยอะ ไม่ค่อยสวมหมวกกันน็อคเท่าไร อุบัติเหตุเกิดขึ้นเกือบจะทุกเดือนเลยคะ...”

“...มันมีอุทาหรณ์เยอะคะ แบบว่ามีรถชนแบบนี้ แล้วเกิดอุบัติเหตุแบบร้ายแรงบ้าง ถ้าเกิดเสียชีวิตเลยก็แล้วไป แต่ว่าถ้าเกิดพิการ ผู้ปกครองของเราก็ต้องลำบาก ต้องมาคอยดูแลเรา ถ้าเกิดเขาจะไปทำงาน เขาก็จะต้องมาพะวงห่วงเราว่าเราจะเป็นยังไปบ้าง แล้วพ่อแม่ก็ต้องเสียใจด้วยคะว่าเราเป็นแบบนี้ทำไมต้องเป็นแบบนี้คะ...”

“...ประกวด เงินหรือรางวัลที่ได้มันเป็นแรงกระตุ้นพวกเราให้อยากจะทำแต่จริงๆ แล้ว ผลลัพธ์ออกมามันไม่ใช่ครับ เงินได้มาใช้มันก็หมดไป แต่สิ่งที่จะอยู่กับเราคือการปลูกจิตสำนึกเราให้ลดอุบัติเหตุหรือว่าป้องกันภัย safety พวกเราเองเพื่อจะให้อยู่ในสังคมได้แบบว่า อยู่ได้ต่อไปโดยไม่เกิดอุบัติเหตุหรือไม่ทำให้ตัวเองเจ็บเนื้อเจ็บตัว...”

2. ฝึกซ้อมจนเป็นความเคยชิน จากที่ต้องฝึกซ้อมหรือฟังซ้ำๆ รวมถึงช่วงที่นำหัวข้อมาคิดว่าจะทำอะไรให้คนดู คนฟังรู้ว่าจะต้องทำอย่างไรถึงจะลดอุบัติเหตุได้ แล้วจะนำเสนออย่างไร

“...จากที่เราได้หัวข้อมาแต่ละอาทิตย์ เราฝึกซ้อมทุกวันๆ ก็จะเป็นความเคยชินครับ มันก็ถูกปลูกฝังขึ้นทุกวันๆ ครับ...”

“...จากตอนแรกไม่เคยสวมหมวกกันน็อคเลยเพราะกลัวไม่เท่ แต่หลังจากที่ได้แสดง ตัวเองต้องสวมหมวกกันน็อคทุกฉาก ต้องฝึกซ้อมกันทุกวัน มันก็จะเป็นความเคยชินครับ ก่อนจะกลับบ้านบางครั้งก็ลืมถอดหมวกกันน็อคบ้างก็มีครับ...”

“...เวลาซ้อม ก็จะมีแบบพวกแ่งคิด มีบทแบบให้คิดบ้างอะไรอย่างนี้คะ พอซ้อมหลายๆ รอบ ก็เลยชิน แล้วพอมานในชีวิตประจำวันก็ทำให้เราต้องใส่คะ...”

3. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยหันมาใส่หมวกนิรภัยมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการตระหนักถึงความไม่ปลอดภัย

“...เราไปหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เราได้เห็นภาพการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ว่า ถ้าไม่ใส่หมวกกันน็อก เวลาเกิดอุบัติเหตุแล้วเราจะเป็นอย่างไร ทำให้เราตระหนักว่าเราก็กว๊ตตายเหมือนกันนะ เรามาใส่หมวกกันน็อกดีกว่า...”

“...บทแรกเป็นบทที่ทำให้คิดตลอดเลยว่ ถ้าเราไม่สวมหมวกกันน็อกแล้วเราก้จะเป็นอย่างนี้จริงๆ แน่เลย แล้วถ้าเกิดว่เราเสียชีวิตไปแล้วพ่อแม่เราจะอยู่ได้อย่างไร...”

จากแต่เดิมเข้าโรงเรียนถึงจะใส่หมวกนิรภัย หรือใส่บ้างไม่ใส่บ้าง มาเป็นใส่ทุกวัน เห็นความสำคัญของการใส่หมวกนิรภัย โดยเฉพาะเมื่อได้รับรางวัลจึงเหมือนบังคับให้ต้องใส่หมวกนิรภัย

“...ก่อนหน้าที่จะมาเข้าโครงการอวดคารม ก้ใส่บ้างไม่ใส่บ้างครับ ตอนนีใส่ทุกวันครับ อย่างน้อยมันก้ช่วยกันแดดกันลมอะไรอย่างนี้ครับ และมันก้ปลอดภัยกับตัวเราด้วย...”

“...ทำให้ผมเห็นถึงความสำคัญที่ว่อาจารย์ที่เขามาสอนทุกวันนี้เป็นเรื่องที่ดี ทำให้เด็กในโรงเรียนดีขึ้น มีการใส่หมวกกันน็อกเพื่อป้องกันอันตรายครับ...”

“...ก่อนหน้าพอตอนเช้าก่อนจะเข้าโรงเรียนเพิ่งจะใส่แล้วก้เข้าค้ ตอนออกก้คือใส่ออกแล้วก้ถอด แต่ตอนนี้ก้คือใส่ยาวเลยค้ แล้วที่โรงเรียนได้รับรางวัลมาด้วยเหมือนกับเราเป็นตัวแทนเราจึงต้องใส่...”

4. เผยแพร่ไปยังครอบครัวเพื่อนฝูง ในยุคที่ social network และ social media เข้ามามีบทบาทอย่างมากในสังคมไทย ทำให้กิจกรรม “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในจังหวัดตากเท่านั้น แต่ได้ถูกเผยแพร่ผ่านทาง Facebook วิดีโอคลิป ทำให้ช่วยขยายความคิดให้กว้างขวางขึ้น

“...เอาไปแชร์ใน facebook ให้เพื่อนๆ ดู ก็คอมเมนต์กลับมาเยอะ เหมือนกันครับ ว่าตินะเดี๋ยวจะปฏิบัติตาม ก็กลัวตายเหมือนกัน...”

“...เพื่อนเค้าถ่ายวิดีโอคลิปไว้จากที่แสดง ผมเก็บใส่โน้ตบุ๊กผม กลับไปถึง บ้านก็ชวนพ่อแม่พี่น้องไปบ้านญาติก็เอาไปให้เขาดู ว่าผมไปประกวดมา อวดคารมอุดมศึกษา เรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุบนท้องถนน เขาก็บอกว่า มันเป็นเรื่องร้ายแรงอวดคารม ผมก็บอกว่า ก็คือว่าเอาทุกการลดอุบัติเหตุบนท้องถนนนี้มาประยุกต์ใช้ในการแสดง แล้วก็แสดงออกให้คนทั่วไปที่จังหวัดตาก ได้เห็น เขาก็บอกว่าอ้าวเธอ ก็ตินะ ไหนลองเอามาดูสิ...”

“...ผมแชร์ให้อาจารย์ที่วิทยาลัยเก่าที่กำแพงเพชร อาจารย์ก็บอกเจตตินะ เดี่ยวอาจารย์ลองเอาไปคุยๆ กันที่กำแพงดู เมื่อกำแพงจะลองทำบ้าง ก็ดี เหมือนกัน คือว่าช่วยลดอุบัติเหตุ เพราะส่วนมากวัยรุ่นขับรถก็ไม่ค่อยสวมหมวกนิรภัย และก็มีเมา ขับรถไปคุยโทรศัพท์ไป วัยรุ่นส่วนมากจะเป็นอย่างนั้น กันทุกคน...”

5. มีตัวแบบด้านวินัยจราจร ได้เห็นรุ่นพี่/เพื่อนแสดงในกิจกรรม อวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา ทำให้เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ในทางกลับกันรุ่นพี่ที่ต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีให้น้องๆ

“...ตามพี่เค้าไปครับ คือว่าเราเป็นรุ่นน้อง เขาอยากให้เราทำตามเขา เพราะว่าพี่เขาเป็นรุ่นพี่ที่ดีที่สุดที่ผมคิดไว้ครับ...”

“...ไม่ได้ลึกซึ้งไม่ได้คิดถึงตรงนี้มีมากแค่พอเราเห็นรุ่นพี่เขาทำแล้ว เรา รู้สึกว่ามันจริงมันคือความจริงที่เราเห็น...”

“....ตอนที่ได้ข่าวว่าพี่เขาได้แสดงก็พาเพื่อนไปดู ก็เห็นว่ารุ่นพี่เราเป็นแค่นักเรียนเป็นแค่เยาวชนแต่สามารถที่จะถ่ายทอดออกมาให้น้องๆ ได้เห็นว่าเป็นคือบทลงโทษของคนที่ไม่ได้สวมหมวกกันน็อก แล้วประโยชน์ของคนที่ทำก็คือตัวของตัวเราเอง...”

“...เชื่อเลยล่ะว่า สวมหมวกกันน็อคเป็นหน้าที่ของคนที่ใช้รถใช้ถนน ถ้าสมมุติว่าเราได้ทำตามสิ่งที่เขาได้แสดงออกมา เราก็จะปลอดภัย อีกอย่างก็คือ ความรับผิดชอบของตัวเอง..”

“...ยิ่งเราไปแสดงก็เหมือนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีครับ แล้วเราก็แนะนำ เพื่อนหรือว่ารุ่นน้อง แล้วก็บอกรุ่นพี่ให้ทำตามครับ...”

จะปลูกฝังต้องตอกย้ำ

เมื่อถามผู้ให้ข้อมูลถึงกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาว่าควร จะต้องดำเนินการต่อไปหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

1. ทำต่อเนื่อง จนจิตสำนึกความปลอดภัยฝังอยู่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ถ้าจะให้ยั่งยืนต้องเป็นนโยบาย จะเป็นนโยบายระดับกระทรวง กรม หรืออย่างน้อยก็ควรเป็นนโยบายของโรงเรียน มีการประเมินติดตาม ผลเป็นระยะๆ ถ้ามีโอกาสต่อไปก็ต้องจัดอีก เขวachsenจะได้เห็นความสำคัญ

“...ถ้าทำปีเดียวมันคงเสียกันไปเลยต้องทำต่อคะ คือมันไม่สามารถทำได้ในปี เดียวแล้วมันมองเห็นได้ ในปีแรกคิดว่าเด็กๆ อยากรู้กิจกรรม คือมีกิจกรรมอะไรก็ได้ มาให้เขาทำ เขาทำแน่นอน เพียงแต่ว่าเราหาข้อเรื่อง ถ้าเราทำเรื่องจรรยาจรย ายน้อยๆ ต้องทำ 5 ปีขึ้นไป แล้วมันจะค่อยเก็บตรงนั้นคะ ตอนนี่ครูกคิดว่าได้ตอนเริ่มต้น เริ่มต้นที่จะได้แล้ว ถามว่าเข้าไปในจิตใจไหม ทุกเรื่องมันก็เข้าภายในปีเดียวหรือว่า แป็บเดียวตอนกำลังสนุก หมายถึงว่าที่เขายังไม่ได้รางวัลเขาก็อยากได้รางวัลขึ้นไป ไซ้ใหม่คะ คนที่ได้รางวัลมาแล้วก็ไม่อยากจะได้รางวัลอีก แต่ถ้าไม่ทำต่ออีก มันก็จบแค่ตรงนั้น ทำจนกระทั่งมันเป็นชีวิตจริงๆ ว่าออกจากบ้านเราอยากได้ความ ปลอดภัยจริงๆ ตรงนี้คิดว่ามันก็ยังไม่จริงมันก็ยังเป็นการแสดงอยู่...”

“...ทำอะไรก็แล้วแต่ มันต้องทำซ้ำๆซ้ำๆ แล้วมันก็จะเกิดจิตขึ้นมา เมื่อผม ก็จะขออนุญาตพูดอย่างนี้นะครับว่า ต้องทำและก็นั่นๆซ้ำๆเข้าไป เหมือนเรา ตอกตะปูนี่ เราต้องตอกถี่ๆถี่ๆถี่ๆ แล้วมันก็จะจมมิดลงไป อย่างจัดครั้งนี้ ถ้ามี โอกาสต่อไปก็ต้องจัดอีก เขวachsenจะได้เห็นความสำคัญ...”

“...ถ้าทำจริงจังไม่ใช่แค่ปีเดียวแล้วทิ้งหายไป เป็นอะไรที่จริงจังนะเขาก็
มาจะชิมชั้มมากกว่านี้...”

“...มันต้องทำเป็นนโยบาย เป็นนโยบายของกระทรวง ของกรมสั่งมา
หรือว่าถ้าไม่ถึงกับกระทรวง ไม่ถึงกับกรม ก็เป็นนโยบายของโรงเรียน หรือเป็น
นโยบายของผู้บังคับบัญชาหน่อย แล้วก็ประเมินผลติดตามเป็นระยะๆ...”

2. ต่อยอดให้นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสเข้าร่วม
กิจกรรม รวมถึงการขยายผลให้กับโรงเรียนอื่นๆ ที่ไม่มีโอกาสเข้ามาร่วม
การแข่งขัน

“...เปลี่ยนกลุ่มนะครับ โดยให้พวกเค้ามีทักษะในการจับชั้มมากขึ้นและให้รู้
คุณค่าว่า ในการจับชั้มแต่ละครั้ง ควรที่จะสวมหมวกนิรภัยเพื่อความปลอดภัยของชีวิต
ก็คือขยายคนต่อนะครับ...”

3. มีมาตรการอื่นรองรับ กิจกรรมवादคารม มัธยม-อุดมศึกษาถือได้ว่า
เป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน
ให้กับนักเรียน นักศึกษา จะเห็นได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดังได้กล่าวมาแล้ว
ข้างต้น อย่างไรก็ตามกิจกรรมนี้ถูกจัดขึ้นมาเพียงระยะเวลาสั้น ๆ และ
คำถามที่ตามมาก็คือ เราสอนเด็ก หรือว่าให้นักเรียนทำกิจกรรม พอทำ
เสร็จแกนนำคนรุ่นนี้เรียนจบออกไป แล้วจะต้องทำอะไรต่ออีก จะต้อง
มีกระบวนการหรือวิธีการอะไรที่จะทำให้สำนึกนี้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องคิดต่อ แต่ถ้าสถาบันการศึกษาเป็นนโยบายต่อ
มีกิจกรรมต่อจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง เช่นการมีชมรม ก็จะส่งต่อมา
เรื่อยๆ ชมรมก็จะมีสมาชิกที่เป็นคนอยู่ในชั้นต่างๆ พอรุ่นพี่จบออกไป
รุ่นน้องก็เลื่อนขึ้นมาแทนที่ ในบางโรงเรียนได้นำวิดิทัศน์ที่บันทึกการ
แสดงไว้มาให้เด็กในโรงเรียนได้ดู ได้ฟัง บางโรงเรียนใช้มาตรการที่เป็น
กฎระเบียบมาใช้บังคับ ถือได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้มีการต่อย้ำ
ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนอยู่ตลอดเวลา

“...ตอนแรกๆ เขาจะต้องชิมซั๊บ แต่ยังคงไม่เท่าไร ต้องมีกฎระเบียบ บังคับด้วย...”

“...ถึงแม้ว่ากิจกรรมอวดคารมผ่านมานานแล้ว แต่ทุกวันนี้ทางโรงเรียนก็ ยังมีแผนซิดิที่คุมมดตะนอยให้ ที่เราบันทึกลงเสียง เอามาเปิดให้น้องๆ ฟัง ทุกวันจะมีแกนนำสภานักเรียนที่เปิดอยู่...”

“...เราควรจะไปต่อยอดหรือขยายผลภายในโรงเรียนของเราเองโดยใช้ กลุ่มของสภานักเรียน หรือไม่กี่แกนนำนักเรียนที่เข้าร่วมมาเป็นแกนนำในการ แสดง หรือให้เขาค้นพบด้วยตัวเขาเอง แล้วนำมาเผยแพร่ให้กับนักเรียนใน โรงเรียนไม่ว่าจะเป็นในช่วงกิจกรรมทุกเที่ยงหรือไม่ก็วันสำคัญๆ ที่เรามีกิจกรรม ร่วมกันในหอประชุมอะไรอย่างนี้ เอาเด็กกลุ่มนี้มาแสดงบ่อยๆ บ่อยครั้งเข้าเด็กก็ จะชิมซั๊บไปเอง...”

ความสำเร็จที่เกิดจากความมุ่งมั่นทุ่มเท และมีเครือข่าย

กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ถึงแม้ ทางทีมผู้จัดเอง โดยเฉพาะดีเจมดตะนอย ผู้รับผิดชอบโครงการ จะให้ ข้อมูลว่ากิจกรรมนี้เป็นการดำเนินการแบบเรียนรู้ไปทำไปก็ตาม แต่จาก ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ได้รับความชื่นชมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมไม่น้อย ทั้งอาจารย์ นักเรียน และนักศึกษา โดยมีการนำ ประสบการณ์และอาชีพของตนมาใช้เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้จน ประสบความสำเร็จ “...มันน่าจะเป็นประโยชน์กับสังคมและเป็น ประโยชน์กับสถาบันศึกษา แล้วก็ถ้าเกิดทำกันทั่วประเทศมันก็จะเป็น ผลดีด้วย นั่นคือความเป็นมาว่าอยากจะทำตัวนี้ขึ้นมา...”

ทั้งนี้ความสำเร็จที่เกิดขึ้นพอที่จะสรุปได้ว่าเกิดมาจาก

1. ความมุ่งมั่น แม้จะมองว่าเรื่องนี้เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล แต่ถ้าขาดความมุ่งมั่นและความปรารถนาที่จะเห็นความปลอดภัยในการ ใช้รถใช้ถนนที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชน อาจกล่าวได้ว่าคงไม่สามารถประสบ

ความสำเร็จได้ เพราะอุปสรรคระหว่างการดำเนินการ ไม่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้สถานศึกษาให้ความสนใจ ทำอย่างไรประชาชนทั่วไปจึงจะสนใจเข้าร่วมติดตามชม ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย นอกจากนี้ การดำเนินการที่ใช้งบประมาณค่อนข้างสูง จึงทำให้ส่วนหนึ่งของงบประมาณการดำเนินงานต้องอาศัยทุนทรัพย์ส่วนตัว ร่วมกับการหางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัด

“...ถ้าเราได้ช่วยคนโดยที่เราไม่รู้หรือกระทั่งว่าคนๆ นั้นจะต้องบาดเจ็บ หรือจะต้องเสียชีวิตใหม่ ทำให้เขาได้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุทางท้องถนนนี้ มันเป็นบุญกุศลจริงๆ อยากให้คิดตรงนี้ค่ะ แล้วจะทำให้ทำงานได้อย่างสนุกแล้วก็ภูมิใจ...”

2. การมีเครือข่าย การเป็นนักข่าวและนักจัดรายการวิทยุอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ดีเจมดตะนอยมีเครือข่ายที่กว้างขวางในจังหวัด เพียงพอที่จะหาความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินกิจกรรมได้ ซึ่งคงไม่แตกต่างไปจากการทำงานด้านการป้องกันและลดอุบัติเหตุบนถนน ที่ไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จได้โดยผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ต้องเกิดจากการสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย ให้เห็นความสำคัญในกิจกรรมที่ทำ ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม” จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการทำงาน

“...มดเขาจะเก่ง ติดต่อหลายหน่วยงาน รวมกันหมด รวมกันหลายหน่วยงานทุกหน่วย กชน. ทางหลวง ปก. เครือข่ายเยอะนะ แล้วนอกจากนั้นก็ยังมีภรรยาอีก มีหน่วยงานราชการมาบรรยายให้ความรู้กับเด็ก...”

3. การได้รับการสนับสนุน ความมุ่งมั่น และการมีเครือข่าย เท่านั้นคงยังไม่พอถ้าขาดการสนับสนุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ถือว่าให้การสนับสนุนเบื้องต้น ซึ่งเปรียบเสมือนการลงทุนปลูกต้นกล้าลงไป หน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนต่อมาเหมือนให้การรดน้ำพรวนดินจนต้นกล้าเติบโต ทั้งกำลังกาย กำลังใจ และงบประมาณ แม้แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก

นายอำเภอแม่สอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการทุกโรงเรียนและอธิการบดีมหาวิทยาลัยที่ส่งเข้าประกวด ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเข้าร่วมกิจกรรม

ก้าวต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลในการถอดบทเรียนต่างเห็นพ้องกันว่า กิจกรรม “อวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา” ควรมีการดำเนินการต่อเนื่อง

“...โครงการอวดคารมนี้นั้นเหมือนขี่เป้านะครับ เมื่อเราใส่สิ่งเราไปแล้วเราก็ดูผลการตอบสนอง ผมคิดว่ามันซัดครับ มันก็เริ่มดีขึ้นมา ถ้าเกิดว่าโครงการนี้ไม่เกิดขึ้นวันข้างหน้า เราก็ต้องหาวิธีอื่นให้ชนะครับ เวทีอื่นมันก็ทำอย่างนี้ได้ค่อนข้างลำบากนะครับ และผู้ใหญ่ทางบ้านทางเมืองก็ลงมารณรงค์ด้วย...”

“...พอฟังน้องๆพูดแล้ว และก็ข้อมูลจากอาจารย์ ทำให้เรารู้สึกว่า เราอยากผลักดันต่อไป ทั้งๆที่ทุกคนก็มีภาระหน้าที่ เด็กก็มีหน้าที่เรียนหนังสือ คุณครูก็ดูแลเด็ก อาจารย์ก็ยังคงจะต้องดูแลลูกศิษย์อะไรด้วยค่ะ และมดก็มีงานประจำ แต่มองว่าการทำตรงนี้นั้นเป็นอานิสงส์จริงๆ ค่ะ...”

ทั้งนี้ มีข้อเสนอจากผู้ให้ข้อมูลสำหรับการจัดกิจกรรม “อวดคารมมัธยม-อุดมศึกษา” ครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรที่จะดึงทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการจัดกิจกรรม และถือเป็นโชคดีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดตากท่านใหม่ นายสุริยะ ประสาทบัณฑิต เป็นผู้ที่เคยทำงานร่วมกับทาง สอจร. มาก่อน ท่านคงจะสนับสนุนกิจกรรมนี้ให้ดำเนินการได้ต่อไป ประกอบกับจังหวัดตากจะเป็น western corridor ถนนสี่เลนกำลังมา กิจกรรมนี้จะช่วยกระตุ้นเตือนประชาชนของจังหวัดตากได้ในเรื่องของวินัยจราจร

2. ควรจัดให้มีการประกวดแบบเวทีสัญจรในทุกอำเภอ เพื่อให้คนแต่ละอำเภอได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดตากในแต่ละอำเภอถ้าเดินทางไปร่วมกิจกรรมที่อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอดค่อนข้างไกลและลำบาก การจัดให้มีเวทีในทุกอำเภอทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการนำเสนอความรู้ และประชาสัมพันธ์วินัยจราจรที่ดึงดูดใจด้วยความสนุกสนาน

“...สัญจรไปในแต่ละอำเภอ แต่อาจต้องเป็นการแข่งขันระดับอำเภอก่อน เช่นเดือนนี้ไปอำเภอแม่ระมาด แต่ว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนในแม่ระมาดต้องเตรียมตัวแทนโรงเรียนมาแข่ง เราก็จะไปสัญจรทุกอำเภอ แล้วก็เอาชนะเลิศของแต่ละอำเภอมาแข่งในระดับจังหวัด ซึ่งโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในอำเภอก็ไม่ต้องเดินทางมาไกล...”

3. ควรจัดการประกวดให้ใช้เวลาน้อยลงเหลือประมาณ 1 เดือน เนื่องจากการใช้เวลานาน 2 - 3 เดือน ทั้งคนจัดและคนแสดงในแต่ละสถาบันการศึกษาจะเหนื่อยมาก นอกจากนั้น งบประมาณที่ใช้จ่ายในแต่ละสถาบันการศึกษาก็จะมากขึ้นด้วย และควรจัดให้มีการประกวดที่หลากหลายในครั้งเดียว เช่น ประกวดแต่งหมวกนิรภัย ประกวดเรียงความ นอกเหนือจากกิจกรรมมอดดอร์ม หลังการประกวดอาจจะต้องมีกิจกรรมเสริมเพื่อให้เกิดการกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง

“...จากที่ผ่านมาก็คิดว่า 3 เดือนมันนานไปจริงๆ คนจัดก็เหนื่อยมากเลยคะแล้วก็คิดว่า 1 เดือนก็น่าจะทำได้อยู่แล้ว...”

“...ต้องเห็นใจเราด้วยครับว่าเราไม่มีบ เพราะถ้าเราจัดยึดเยื่อไป 2-3 เดือนงบบานปลาย คือแต่ละวิก แต่ละการแสดงเครื่องแต่งกายไปแล้ว แม้กระทั่งการกินเวลาซ้อมเรหมดไปแล้ว ซึ่งบอกว่าเราอยากจะให้มันรวบรัดไปเลย เราไม่อยากจะมันยึดเยื่อ...”

“...ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การพูด อย่างเช่นว่ามาประกวดแต่งหมวกกันน็อคกัน ในขณะที่รอประกวดพูดก็มีคนที่ประกวด ไหนๆ ก็มากันแล้ว ก็จะมีคนที่เก่ง วาดรูปหรือว่าตัดสติ๊กเกอร์อะไรอย่างนี้เป็นกิจกรรมเสริมก็จะลงทุนครั้งเดียว พอ เขาได้หมวกกันน็อคที่สวยงามแล้วได้ที่ 1 เขาก็คงจะใส่หมวกกันน็อคอยู่ด้วยความ เต็มใจอะไรอย่างนี้ จะเป็นแพชั่นขึ้นมาด้วยฝีมือ หรือว่าประกวดเรียงความมันก็ได้หลายๆอย่าง...”

“...การประกวดวาดการ์ตูนทุกปีแต่ว่าควรจะให้กระชับลง อาจจะเหลือ เดือนหนึ่ง แต่ว่าอาจจะต้องมีกิจกรรมอะไรเพิ่ม...”

บทที่ 5

บทสรุปถอดบทเรียน

จากการถอดบทเรียน “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” พบแก่นความรู้ที่สำคัญสำหรับเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนสำหรับเยาวชน ดังนี้

1. จากเล่นสู่เรียนรู้ จุดเริ่มต้นของกิจกรรม“อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” เกิดจากการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากอุบัติเหตุบนท้องถนนที่สาเหตุส่วนใหญ่ป้องกันได้ การไม่ต้องการที่จะเห็นการสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้หัวหน้าโครงการ ตีใจมตตะนอยมองว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปโปรดพ้นจากอุบัติเหตุได้ โดยมองไปที่กลุ่มเยาวชนด้วยการสร้างกิจกรรมที่จะสามารถซึมซับและโน้มน้าวจิตใจเยาวชนได้ จับจุดที่ว่าเด็กจะสนใจในเรื่องของการที่ตัวเองได้แสดงออก การได้รับการยอมรับในสังคม จึงเป็นที่มาของกิจกรรม “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา”

การจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนไม่ใช่เรื่องใหม่ ดังจะเห็นได้จากการทำงานจิตงานรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แม้แต่ในโรงเรียนเองก็มีการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกเรื่องความปลอดภัยให้กับนักเรียน มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนปลอดภัย แต่ที่ผ่านมาดูเหมือนจะเป็นเชิงรุกรมากกว่าที่จะเกิดจากความตระหนักรู้ของตัวเยาวชน แล้วกิจกรรม “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” ช่วยได้อย่างไร

ประการแรก การใช้กิจกรรมนำการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำความสนุกสนาน การแข่งขันเข้ามาเป็นตัวกระตุ้นให้เยาวชนสนใจ เข้ามาร่วม ข้อเท็จจริงนี้ปรากฏในการให้ข้อมูลของนักเรียน นักศึกษาว่า เมื่อแรกเริ่มเข้ามาร่วมเพราะครูชวน อยากร่วมสนุก อยากแสดงออก อยากได้รางวัล แต่ก็เหมือนการประกวดทั่วไป ทำอย่างไรจึงจะชนะ เพราะเป็นความภาคภูมิใจของตนและสถาบัน จะเอาชนะได้ก็ต้อง **“มีดีมาอวด”** แล้วของดีที่จะมาอวดก็ต้องผ่านการศึกษาค้นคว้าเพื่อตอบโจทย์ ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ความรู้ที่นักเรียน นักศึกษาได้รับทั้งจาก ค้นคว้าด้วยตัวเอง และวิทยากรมาให้ความรู้ทั้งบนเวทีและห้องประชุม แล้วตั้งโจทย์ให้ไป ช่วยให้เด็กเกิดความคิดที่สามารถต่อยอดได้มากกว่า การสอนในห้องเรียน ถือได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ บทบาทของเยาวชนที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวินัยและความปลอดภัยทาง ถนนเปลี่ยนไป **“จากผู้รับเป็นผู้ที่ต้องค้นหา”**

ประการที่สอง จากหมกมุ่นสู่การชิมชั๊บ การแข่งขันไม่ได้ เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วจบ แต่ “อวดคารม มัธยม-อุดมศึกษา” มีการจัดกิจกรรม ตามโจทย์ที่เปลี่ยนแปลงไปถึง 4 ครั้ง ในช่วง 3 เดือน กลุ่มที่ผ่านแต่ละรอบ ต้องพยายามหาวิธีการเพื่อนำไปสู่การแสดงที่จะพาทีมไปสู่ชัยชนะในรอบ ต่อๆ ไป พร้อมไปกับการค้นหาข้อมูลและการฝึกซ้อมที่เข้มข้น ข้อมูลที่ นักเรียน นักศึกษาหามาเพื่อตอบโจทย์ บางครั้งสร้างความสะเทือนใจ เกิดการสะท้อนคิดว่าถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้น ตนเองและครอบครัวจะเป็น อย่งไร การฝึกซ้อมซ้ำๆ เกิดสิ่งที่เรียกว่า **“ติดจนเป็นนิสัย”**

ประการที่สาม แสดงได้ก็ต้องปฏิบัติได้ ในการแสดงแต่ละครั้ง ผู้แสดงจะต้องชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของความปลอดภัยในการ ใช้รถใช้ถนนให้กับกรรมการและผู้ชม ชักชวนผู้อื่นให้คล้อยตามหรือเห็น ด้วยกับการแสดงของตน เมื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ดังนั้นตัวเอง ต้องปฏิบัติตามด้วย และเมื่ออยู่โรงเรียนการเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้

ร่นน้องปฏิบัติตามด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาที่ได้รางวัลยิ่ง
จะต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่าง

2. กระบวนการและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ กิจกรรมอวดคารม
มัธยม-อุดมศึกษามีจุดเริ่มต้นจากความปรารถนาของหัวหน้าโครงการที่
ต้องการสร้างจิตสำนึกความปลอดภัยทางถนนให้กับเยาวชน
อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่สามารถป้องกันได้
และเป็นความรับผิดชอบของทุกคนที่จะต้องดูแลตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาไม่แตกต่างจากโครงการหรือ
กิจกรรมโดยทั่วไปที่ต้องการ**ผู้นำที่เป็นแกนหลัก**ที่จะขับเคลื่อนให้งานนั้น
ประสบความสำเร็จ จากข้อมูลผู้ที่เข้าร่วมถอดบทเรียนในครั้งนี้ พบ
กระบวนการและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของกิจกรรมอวดคารมมัธยม-
อุดมศึกษา พอที่จะสรุปได้ดังนี้

2.1 หาแนวร่วม กิจกรรมนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าปราศจาก
ผู้ร่วมอุดมการณ์ เริ่มต้นที่หัวหน้าโครงการพยายามที่จะขายความคิด
ให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งเห็นชอบและตกลงที่จะร่วมมือ

2.2 รวมแนวคิด การออกแบบกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
โจทย์ที่ต้องตั้งขึ้นในแต่ละครั้งเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาตีโจทย์เพื่อ
ออกแบบการแสดง เกิดจากการรวมแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญและมี
ประสบการณ์เข้ามาร่วมกันคิด ทีมผู้จัดเองยอมรับว่าการตั้งโจทย์ในครั้งที่
สอง สามและสี่นั้น ได้จากการเรียนรู้ที่ได้จากการแสดงของนักเรียน
นักศึกษาที่แสดงในแต่ละครั้ง ในลักษณะ **“ทำไปเรียนรู้ไป”**

2.3 พิชิตปัญหา ไม่มีการทำงานใดไม่ประสบกับปัญหา แต่
“การทำงานเป็นทีม” มีบทบาทสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ หัวหน้า
โครงการมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถติดต่อสัมพันธ์กับ
บุคคล หน่วยงานในจังหวัดทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการค้าเนินการ
กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาได้รับการแก้ไขจนคล่องไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนน

เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาของการถอดบทเรียนในครั้งนี้ จึงทำให้ขาดการประเมินตามสภาพการณ์จริง กล่าวคือ การสังเกตพฤติกรรม การใช้รถใช้ถนนของนักเรียน นักศึกษาของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ ดังนั้นเพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงคุณค่าของกิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาอย่างป็นรูปธรรม จึงควรที่จะมีการศึกษาพฤติกรรม การใช้รถใช้ถนนของนักเรียน นักศึกษา รวมถึงการเก็บข้อมูล สถิติการ ได้รับอุบัติเหตุในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม โครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนั้น ยังจะช่วยสะท้อนถึงความคงทนของพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนของ นักเรียน นักศึกษาอีกด้วย

2. การพิจารณาถึงกิจกรรมหรือมาตรการสนับสนุนและส่งเสริม ความยั่งยืนของพฤติกรรมความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของ นักเรียน นักศึกษา

กิจกรรมอวดคารม มัธยม-อุดมศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีบทบาท อย่างมากในฐานะที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษาหันมาสนใจกับ ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน โดยใช้ความสนุกสนานควบคู่ไปกับการ เรียนรู้ แต่เมื่อกิจกรรมนี้สิ้นสุดลง คำถามที่ตามมาคือ ทำอย่างไรจึงจะคงไว้ ซึ่งพฤติกรรมความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของนักเรียน นักศึกษา ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาควรพิจารณาถึงกิจกรรมหรือมาตรการที่สนับสนุน และส่งเสริมความยั่งยืนของพฤติกรรมความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน เช่น การมีชมรมถนนปลอดภัยในสถานศึกษา การมีมาตรการบังคับใช้ใน สถานศึกษา (Enforcement) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในการ ใช้รถใช้ถนน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จตุพร วิศิษฎ์โชติอังกูร.(2553). *ถอดบทเรียน(นอกกรอบ) เรื่องเล่าวิถีวิทยา
ถอดบทเรียนผ่านประสบการณ์การทำงาน*. กรุงเทพฯ: โครงการระบบ
ออนไลน์เพื่อการจัดการความรู้สู่สภาวะ.
- ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. (2552). *จิตสำนึกคุณภาพสร้างได้จริงใน 120 วัน*.
กรุงเทพฯ: Think Beyond.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2549). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่ม
นักสื่อสารสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ(สสส.)
- ลักขณา วิธนาภรณ์. (2545). *จิตสำนึกที่มีต่อการป้องกันแก้ไขปัญหา
มลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและพื้นที่รถยนต์ใน
กรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย.(2549). *บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการ
ความรู้ภาคประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (พ.ศ. - ส.ศ. 2555). *แนะนำหนังสือ: นานาวิถีวิทยา
การถอดบทเรียนและการสังเคราะห์ความรู้*. ใน *มนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์*. 29 (2).
- สุนิสา สายอุปราช. (2550). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย แบบ
เอดูเทนเมนต์ เรื่อง สถิติเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*.
กรุงเทพฯ : นานามีบุ๊คพับลิเคชั่นส์ จำกัด.

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2554). *ถอดบทเรียน : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*.
ในกิจกรรมอบรมถอดบทเรียน จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาองค์กร
แห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. วันที่ 9 มีนาคม 2554.
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

Kaffka, K. (1976). "Consciousness" *Encyclopedia of the Social
Science*. Vol. (3-4). New York : The Macmillan Company.

Rogers, E.M, and Shefner-Rogers, C.L. (1994). *A history of the
entertainment-education strategy*. Paper presented to the
Callers for Disease Control and Prevention's Conference
on Using Entertainment-Education to Reach a Generation at
Risk, Atlanta, February.

Singhal, A., and Rogers, E.M. (2001). *The Entertainment- Education
strategy for Social Change*. Mahwah, New Jersey:
Lawrence Earlbaum Associates.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลกิจกรรมถอดบทเรียน

1. นางสาวสกา สืบสายเชื้อ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ
2. อาจารย์ณัฐญา ลงกามี โรงเรียนสอนดนตรี กรรมการตัดสิน
“อวดกรรม มัธยม-อุดมศึกษา”
3. อาจารย์สมลักษณ์ พัฒนานันท์ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 38
4. ผ.ศ.ณัฐฉิ พานิชเจริญ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
5. อาจารย์อัญชลี พานิชเจริญ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
6. นายอภิสิทธิ์ มีมาเจริญดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
7. นายเกษม เผ้าหาผล มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
8. นายกฤษฎา พูลสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
9. อาจารย์ศักดิ์ สี่เมืองแก้ว โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
10. อาจารย์พวงเพ็ชร เครื่องเนียม โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
11. อาจารย์บัณฑิต ตั้งกมลศรี โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
12. เด็กหญิงชลลดา ยอดมิ่ง โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
13. เด็กหญิงเสาวลักษณ์ บุญเนียม โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
14. นางสาวณัฐจิรา จันทร์นิม โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
15. เด็กหญิงสุพัตรา โกอินตะ โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์
16. อาจารย์สุพนัสนิ สุนันตะ โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
17. อาจารย์เจนจิรา พรหมเทพ โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
18. นางสาวนภาพรรณ ใจจินดา โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
19. นางสาวจารุณี อาษาประสิทธิ์ โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด
20. นายสุริยา กมลาศกวีภาณุ โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่ระมาด

21. อาจารย์อภิรักษ์ ภูชัย	โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
22. นางสาวรณิกร ธรรมนิทัศน์า	โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
23. นายณัฐพงษ์ ประระปิน	โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
24. นายพิทยา แสนอุด	โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
25. นายวันเดช สีเทียน	โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
26. อาจารย์อรทัย ยาโนยะ	โรงเรียนแม่ระมาดวิทยาคม
27. นางสาวอนุสรรา หน่อคาสุก	โรงเรียนแม่ระมาดวิทยาคม
28. นายสายัณห์ ภัทรเกียรติทวี	โรงเรียนแม่ระมาดวิทยาคม
29. นายสัญญา ภัทรเกียรติทวี	โรงเรียนแม่ระมาดวิทยาคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

อาคารศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ เลขที่ 99/8 ซ.งามดูพลี ถ.พระราม 4
แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทร. +662 343 1500 โทรสาร +662 343 1501

www.thaihealth.or.th

ISBN 978-616-7790-27-5

9 786167 790275 >